QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 8 ta' April, 2025.

Numru: 2

Rikors numru 805/14/1 LM

Peter Axisa f'ismu proprju u għan-nom u in rappreżentanza tal-Bord Eżekuttiv ta' Ta' Qali Producers Group (Frott u Ħxejjex) kif ukoll għan-nom u in rappreżentanza tal-Bord Eżekuttiv ta' Ta' Qali Producers Coop. Ltd. għal kull interess li jista' jkollhom

v.

(1) Segretarju Permanenti fi ħdan il-Ministeri għall-iŻvilupp Sostenibbli, l-Ambjent u Tibdil fil-Klima li ssuċċeda għall-mansjonijiet tal-Ministeru għar-Riżorsi u Affarijiet Rurali

(2) Avukat Ġenerali

Din hija sentenza dwar appell imressaq mill-attur *proprio et nomine* minn sentenza tal-Qorti Ċivili, Prim'Awla fejn sabet fost l-oħrajn li ma kien hemm ebda ftehim bejn l-atturi u l-konvenuti li l-atturi jibbenefikaw minn għajnuna finanzjarja mingħand il-Gvern, minkejja li ma kienux konformi mal-liġijiet applikabbli tal-Unjoni Ewropea. Qieset b'mod partikolari li l-korrispondenza skambjata f'April 2008 ma kinitx tammonta għal ftehim; kif ukoll li t-tħaddim mill-konvenuti tal-liġi Ewropea dwar *outsourcing* u dwar kif il-*Value of Marketable Production* (VMP) kellu jiġi kkalkolat għall-finijiet tal-konsiderazzjoni jekk l-atturi kienux jibbenefikaw mill-fondi Ewropej, kien korrett.

Preliminari

1. Permezz ta' rikors ġuramentat ippreżentat quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili (l-Ewwel Qorti) fil-15 ta' Settembru, 2014, Peter Axisa f'ismu proprju u in rappreżentanza tal-Bord Eżekuttiv ta' Ta' Qali Producers Group (Frott u Ħxejjex) u in rappreżentanza tal-Bord Eżekuttiv ta' Ta' Qali Producers Coop. Ltd. (l-Attur *pro et noe*), spjega x'wassal għal din il-kawża:

> "(1) Illi Ta' Qali Producers Group (TQPG) hija għaqda ta' produtturi (producer organisation) li ġiet imwaqqfa ai termini tal-Att dwar l-Għaqdiet tal-Produtturi, Kap. 447 tal-Liġijiet ta' Malta;
>
> (2) Illi TQPG ġiet reġistrata preliminarjament bin-numru wieħed (1) fir-reġistru nazzjonali tal-Producer Groups fit-22 ta' Settembru, 2005,

hekk kif jidher fid-dokument anness u mmarkat Dok. TQPG 1 maħruġ mid-Direttur tal-Agrikoltura, Anthony Mifsud;

(3) Illi sussegwentement fid-9 ta' Diċembru, 2011, TQPG ingħatat conditional recognition bħala Producer Organisation b'applikabilità mid-9 ta' Diċembru, 2010 għal perijodu ta' sena, hekk kif jidher mid-dokument anness u mmarkat Dok. TQPG 2;

(4) Illi TQPG bdiet topera fis-sena 2007 u l-operat tagħha kien jikkonsisti fil-marketing u promozzjoni tal-prodotti agrikoli lokali tal-membri tagħha. L-avvjament prinċipali ta' TQPG kien jikkonsisti fix-xiri tal-prodotti tal-membri tagħha bl-aħjar prezz tas-suq, iżżid mark-up sabiex tagħmel tajjeb għall-ispejjeż amministrattivi, pagi u ħlasijiet anċillari, sabiex tkun tista' tbiegħ l-istess prodotti bi prezzijiet orħos lill-konsumatur;

(5) Illi TQPG kienet topera mill-uffiċini tagħha ġewwa Ta' Qali, liema uffiċini kienu ġew mgħoddija mill-Gvern ta' Malta, senjatament il-Ministeru għall-Ambjent u l-Affarijiet Rurali (MRAE), liema fatt huwa xhieda tar-rieda tal-Gvern li jippromwovi l-bejgħ ta' prodotti agrikoli Maltin u sabiex jagħmel l-aħjar użu mill-fondi tal-Unjoni Ewropea;

(6) Il-Gvern kien daħal f'management agreement ma' TQPG datat 3 ta' Mejju, 2006, kopja ta' liema hija annessa u mmarkata Dok. TQPG 3 sabiex jattwa din ir-rieda u jopera point of sale għall-prodotti tal-membri ta' TQPG, liema ftehim kien ġie mġedded għal perijodu ta' tliet (3) snin fis-sena 2011;

(7) Illi b'riżultat u konsegwenza diretta tar-reġistrazzjoni u rikonoxximent ta' TQPG mid-Direttur tal-Agrikoltura bħala Producer Organisation, TQPG ikkwalifikat għal finanzjament minn fondi tal-Unjoni Ewropea magħrufa bħala Value of Marketable Production (VMP) u fl-ewwel sena tal-operat tagħha, kienet applikat u sussegwentement ikkwalifikat għall-ammont ta' mitt elf Euro (€100,000) għal kull sena bejn l-2007 u l-2009, u ċjoè rċeviet l-ammont globali ta' tliet mitt elf ewro (€300,000);

(8) Illi inoltre, l-istess TQPG setgħet tibbenefika wkoll għal fondi fil-massimu tal-ammont ta' mitejn elf Euro (€200,000) bħala de minimis aid, minn liema ammont hija attwalment ingħatat is-somma ta' sitta u disgħin elf Euro (€96,000) ai termini tar-Regolament tal-Kummissjoni (EC) Numru 1998/2006 tal-15 ta' Diċembru, 2006 dwar l-applikazzjoni tal-Artikoli 87 u 88 tat-Trattat għall-Għajnuna de minimis;

(9) Illi fil-perijodu bejn is-snin 2007 u 2010, kif fuq spjegat, TQPG kienet ukoll attiva fil-bejgħ ta' prodotti agrikoli direttament lill-konsumatur. Dan il-bejgħ kien isir kemm mill-faċilitajiet li kellha ġewwa Ta' Qali, kif ukoll sussegwentement, kienet daħlet għall-kirja ta' ħwienet fil-Mosta u Buġibba. Inoltre, f'dan l-imsemmi perijodu, TQPG ħadet it-tmexxija ta' fresh fruit and vegetable departments tal-LASCO

(Żejtun) u Piscopo Cash and Carry (San Pawl il-Baħar), minn liema operazzjonijiet TQPG kellha introjtu (turn over) ta' circa ħamsa u erbgħin elf Euro (€45,000) kull xahar. Minn dan l-introjtu kienu jitħallsu l-membri ta' TQPG u suppliers oħra tal-istess TQPG;

(10) Illi waħda mill-kundizzjonijiet imposti mir-Regolamenti tal-Unjoni Ewropea numerati rispettivament 1182/2007 u 2200/1996, kif ukoll l-Att dwar l-Għaqdiet tal-Produtturi, Kap. 447 tal-Liġijiet ta' Malta, hija li l-membri jkunu obbligati jbiegħu tmenin fil-mija (80%) tal-prodotti tagħhom *tramite* l-Producer Organisation li jkunu membri tiegħu, f'dan il-każ, TQPG;

(11) Illi mill-bidu nett kien hemm interess qawwi mill-bdiewa sabiex jissieħbu bħala membri fi ħdan TQPG u fil-fatt, circa disgħin (90) bidwi kienu saru membri ta' TQPG. Fil-fatt, sussegwentement dan in-numru tela' għal circa tliet mitt (300) membru, u għalhekk l-ammont ta' prodotti żdied;

(12) Illi għalhekk, sabiex jiġu sodisfatti l-kundizzjonijiet li kienet topera taħthom TQPG, intlaħaq ftehim mal-MRAE fis-sens li kull bidwi li kien membru kien intalab jagħmel dikjarazzjoni, kopja ta' liema hija hawn annessa u mmarkata Dok. TQPG 4, li ser idaħħal il-prodotti kollha li jkabbar ġewwa l-Pitkalija f'isem TQPG sabiex dawn jinbiegħu f'isem u għan-nom ta' TQPG. Dan l-arranġament kien approvat mill-MRAE hekk kif jidher minn skambju ta' *email*s bejn TQPG u u uffiċjali tal-MRAE, kopja ta' liema hija hawn annessa u mmarkata Dok. TQGP5;

(13) Illi wara madwar sena minn meta beda jitħaddem dan l-arranġament, il-pitkala sabu diffikultà u kkontestaw dan l-arranġament mal-awtoritajiet konċernati. Sussegwentement din il-kontestazzjoni min-naħa tal-pitkala ġiet mgħarrfa wkoll formalment lil TQPG u din tal-aħħar kienet talbet lill-MRAE sabiex tagħti ruling fuq il-validità tal-arranġament milħuq;

(14) Illi sussegwentement, MRAE informa lil TQPG li fuq parir tal-Avukat Ġenerali intimat, dan l-arranġament kien jidħol fil-parametri tal-liġi u għalhekk kien wieħed validu. A bażi ta' din il-konferma, il-proċedura adoperata baqgħet l-istess u fil-fatt, tħallset il-VMP mill-Paying Agency għas-sena 2009;

(15) Illi fl-2011, sar audit mill-Internal Audit and Investigations Department (IAID) vis-à-vis l-awtorità kompetenti, senjatament il-Ministeru għar-Riżorsi u l-Affarijiet Rurali (MRRA), kif ukoll fir-rigward tal-Paying Agency, ossia l-awtorità responsabbli għall-ħlas tal-fondi Ewropej;

(16) Illi sussegwenti għall-audit, TQPG kienet ġiet infurmata verbalment li mill-audit kien irriżulta li dan l-arranġament surriferit ma kienx konformi mar-regoli tar-Regolament tal-Unjoni Ewropea numerat 1182/2007 u konsegwentement, TQPG ma kinitx tikkwalifika

iżjed għal VMP fir-rigward ta' prodotti agrikoli li kienu jiddaħħlu mill-pitkalija limitatament għal dawk il-prodotti li kienu jiddaħħlu fil-pitkalija għan-nom ta' TQPG skont id-dikjarazzjoni surriferita;

(17) Illi b'riżultat ta' din l-investigazzjoni mill-IAID, l-ammont ta' VMP li TQPG kellha tieħu għas-sena 2010 ġie mnaqqas b'circa sebgħin elf Euro (€70,000). Inoltre, l-ammont rimanenti ta' tletin elf Euro (€30,000) li kienet tikkwalifika għalih TQPG ma tħallasx u ġie mnaqqas mill-ammont ta' tliet mitt elf Euro (€300,000), ossia l-ammont globali ta' VMP, li f'dak l-istadju l-Paying Agency kienet qed titlob li jiġu mħallsa lura bl-interessi;

(18) Illi għalhekk TQPG minnufih tilfet is-somma ta' mitt elf Euro (€100,000) minn dak dovut lilha għas-sena 2010, minkejja li kien jirriżulta ampjament li l-awtorità kompetenti kienet approvat u onorat dan l-arranġament għat-tliet (3) snin preċedenti. Kienu l-awtoritajiet kompetenti li approvaw dan il-modus operandi u jekk saru xi żbalji da parti tal-awtoritajiet kompetenti, ċertament ma kellhiex tbati l-konsegwenzi tagħhom TQPG;

(19) Illi bdew minnufih id-diskussjonijiet mal-MRRA, fejn din tal-aħħar kienet assigurat lil TQPG li l-flus dovuti lilha kienu ser jitħallsu stante li l-awtorità kompetenti assumiet ir-responsabbilità ta' kwalunkwe ħlasijiet li kienu dovuti sa dak iż-żmien u li kellhom jiġu dovuti;

(20) Illi sussegwenti għal din il-konferma, TQPG baqgħet għaddejja bl-operat tagħha bl-intendiment li fi żmien qasir, kellhom jitħallsu lilha l-ammonti dovuti. Bil-kontra ta' dak imwiegħed, iżda, il-fondi ma tħallsux u fis-sena 2012, b'riżultat ta' nuqqas ta' likwidità, TQPG kienet kostretta tittermina l-arranġamenti li kellha mas-supermarkets LASCO u Piscopo Cash & Carry minħabba li l-bdiewa membri ma komplewx jissupplixxu u jbiegħu l-prodotti tagħhom *tramite* TQPG għaliex ma kinux qegħdin jitħallsu. It-terminazzjoni ta' dawn l-arranġamenti kompla jitfa' aktar problemi finanzjarji fuq TQPG;

(21) Illi wara xi xhur ta' negozjati u wegħdiet ma' diversi persuni ta' awtorità, Dr. Christopher Ciantar, li dak iż-żmien kien jokkupa l-kariga ta' Segretarju Permanenti fi ħdan l-imsemmi Ministeru, permezz ta' *email* mibgħut lil TQPG datat 16 ta' Settembru, 2012, kopja ta' liema hija annessa u mmarkata Dok. TQPG 6, ippropona ftehim konsistenti f'sitt (6) klawsoli, liema ftehim sussegwentement ġie aċċettat minn TQPG, kif jirriżulta mill-*email* datat 17 ta' Settembru, 2012 mibgħuta minn TQPG lil Dr. Ciantar, li min-naħa tiegħu irrikonoxxa l-*email* ta' TQPG u ta struzzjonijiet sabiex TQPG tipproċedi bl-eżekuzzjoni tal-ftehim milħuq bejn il-partijiet;

(22) Illi l-Gvern tal-ġurnata beda jonora dan l-arranġament billi ħallas lill-bdiewa membri ta' TQPG dak li kien dovut lilhom skont il-klawsola numru tlieta (3) tal-ftehim milħuq permezz tal-iskambju ta' bejn is-16 u s-17 ta' Settembru, 2012 u min-naħa tagħha, TQPG bdiet hija wkoll

tonora l-ftehim milħuq billi waqqfet it-Ta' Qali Producers Cooperative (TQPC) li assumiet id-djun ta' TQPG;

(23) Illi minkejja l-ftehim milħuq bejn il-Gvern u TQPG, il-Gvern ma kompliex jonora dan il-ftehim bir-riżultat li TQPG sabet ruħha f'xifer il-falliment u f'diversi problemi oħra derivanti mill-fatt li l-Gvern ma ħallasx dak kollu li kien dovut lil TQPG ai termini tal-ftehim;

(24) Illi dan l-aġir min-naħa tal-Gvern u l-awtoritajiet kompetenti kkawża lil TQPG danni finanzjarji kbar u sa llum, diversi kredituri ta' TQPG għadhom ma tħallsux l-ammonti dovuti lilhom;

(25) Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, fis-sena 2011, wara li kienet saret verifika għal ċertifikazzjoni fuq pagamenti li saru lill-Producer Groups/Organisations għas-sena 2010, il-Paying Agency ddeċidiet li tagħmel eżerċizzju biex jiġu kkalkulati mill-ġdid il-pagamenti li kienu ħarġu lil dawn il-benefiċjarji u b'hekk ġew riveduti l-kalkoli għall-għajnuna li kienu jkopru s-snin finanzjarji preċedenti. Minn dan l-eżerċizzju ħareġ li TQPG allegatament kellha tagħti lura ammont sostanzjali ta' flus;

(26) Illi fis-16 ta' Jannar 2013, il-Kap tal-Paying Agency, permezz ta' ittra talab irrifużjoni tal-ammonti mħallsa lil TQPG inkluż l-interessi sad-data ta' dik l-ittra fl-ammont globali ta' tliet mija, sitta u sittin elf, disa' mija u sitta u sittin Euro u wieħed u tletin ċenteżmu (€366,966.31), fuq il-premessa li TQPG ma kinitx osservat il-kundizzjonijiet li a bażi tagħhom kienet irċeviet l-istess ammonti;

(27) Illi fl-10 ta' Marzu 2014, il-kap tal-Paying Agency ippreżenta ittra uffiċjali kontra TQPG permezz ta' liema talab ir-rifużjoni tal-ammonti kollha mħallsa lil TQPG li allegatament ma kinitx eliġibbli għalihom;

(28) Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, aktar kmieni fl-2014 il-Gvern u/jew l-awtorità kompetenti qatgħu l-provvista tal-elettriku tal-fond ta' TQPG ġewwa Ta' Qali bil-konsegwenza li TQPG ma baqgħetx aktar f'pożizzjoni li topera mill-maħżen tagħha ġewwa Ta' Qali u sabet ruħha fi stat ta' impossibilità li tissana s-sitwazzjoni finanzjarja prekarja li ġia kienet tinsab fiha;

(29) Illi kif ser jiġi ppruvat waqt il-mori tal-kawża, ir-rikorrenti kemm personalment kif ukoll TQPG u TQPC sofrew, qegħdin isofru u ser ikomplu jsofru danni b'konsegwenza tal-inadempjenza tal-Gvern u l-awtoritajiet kompetenti meta ma komplewx jonoraw il-ftehim milħuq ma' TQPG;

(30) Illi għalhekk kellha ssir din il-kawża."

2. L-attur *pro et noe* ressaq dawn it-talbiet quddiem l-Ewwel Qorti:

"1. Tiddikjara li l-ftehim milħuq bejn TQPG u l-intimati jew min minnhom fl-4 ta' April, 2008 rigwardanti l-arranġamenti ta' outsourcing kienu validi u enforzabbli;

2. Tiddikjara li l-ftehim milħuq bejn is-16 u s-17 ta' Settembru, 2012 bejn l-intimati jew min minnhom u TQPG kien wieħed validu u enforzabbli;

3. Tiddikjara li l-intimati jew min minnhom, bl-aġir doluż u/jew negliġenti tagħhom ma komplewx jonoraw dan il-ftehim milħuq bi preġudizzju serju għad-drittijiet u l-interessi tar-rikorrenti jew min minnhom;

4. Tiddikjara lill-intimati jew min minnhom responsabbli għad-danni kollha sofferti mir-rikorrenti jew min minnhom, li qegħdin isofru u li għad jistgħu jsofru b'riżultat tal-inadempjenza tal-intimati jew min minnhom mal-obbligi assunti permezz tal-ftehim milħuq bejn il-kontendenti;

5. Tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrenti jew min minnhom, occorrendo bin-nomina ta' periti nominandi;

6. Tikkundanna lill-intimati jew min minnhom għall-ħlas lir-rikorrenti jew min minnhom tal-ammonti kollha dovuti kif ukoll għad-danni sofferti hekk kif likwidati.

Bl-ispejjeż kontra l-intimati, inkluż l-ispejjeż tal-ittri uffiċjali ppreżentati fit-12 u l-14 ta' Marzu, 2014, li huma minn issa inġunti għas-subizzjoni."

3. B'<u>risposta ġuramentata</u> tat-<u>22 ta' Ottubru, 2014</u> is-Segretarju Permanenti fi ħdan il-Ministeru għall-Iżvilupp Sostenibbli, l-Ambjent u t-Tibdil fil-Klima u l-Avukat Ġenerali (il-Konvenuti) laqgħu għall-azzjoni attriċi billi ressqu l-eċċezzjonijiet segwenti:

"Illi fl-ewwel lok l-esponenti jixtiequ jikkjarifikaw illi kwalunkwe referenza li saret mir-rikorrenti u li qiegħda ssir mill-esponenti fir-rigward ta' Ta' Qali Producers Group (Frott u Ħxejjex) u/jew Ta' Qali Producers' Group qiegħda tittieħed mill-esponenti li hija l-istess bħal referenza għal Ta' Qali Producers' Group (Fruits and Vegetables) u jekk dan mhux il-każ ir-rikorrenti għandhom jiddikjaraw dan, bl-esponenti jirriservaw minn issa d-dritt li jqajmu eċċezjonijiet ulterjuri jekk jiġi dikjarat dan;

Illi l-eċċezzjonijiet tal-esponent hawn taħt elenkati qegħdin jingħataw mingħajr preġudizzju għal xulxin:

1. Illi <u>in linea preliminari</u>, l-azzjoni istitwita fir-rigward ta’ Ta’ Qali Producers’ Group hija nulla, irritwali u improponibbli stante illi ai termini tal-istatut tal-istess Ta’ Qali Producers’ Group ir-rappreżentanza legali u ġuridika tal-istess grupp hija vestita fi tliet persuni konġuntament b’mod li wieħed ma jistax jaġixxi mingħajr l-ieħor;

2. Illi, <u>in linea preliminari</u> wkoll l-esponenti jeċċepixxu illi Ta’ Qali Producers’ Group m’għadhiex rikonoxxuta bħala għaqda tal-produtturi ai termini tal-Att dwar l-Għaqdiet tal-Produtturi, Kap. 447 tal-Liġijiet ta’ Malta u għaldaqstant ir-rikorrent Peter Axisa irid jipprova x’tip ta’ entità hija Ta’ Qali Producers’ Group u jeħtieġ li jġib prova illi tali entità għadha teżisti;

3. Illi, <u>in linea preliminari</u> wkoll l-esponenti jirrilevaw illi mir-riċerki li għamlu huma jirriżulta illi Ta’ Qali Producers’ Coop Ltd mhijiex kumpannija rreġistrata mar-Reġistratur tal-Kumpanniji fi ħdan il-Malta Financial Services Authority (MFSA) u għaldaqstant la għandha l-locus standi neċessarju sabiex tkun tista’ tippromwovi l-proċeduri odjerni u lanqas jista’ r-rikorrent Peter Axisa jidher f’isimha u l-istess Peter Axisa mhuwiex għalhekk Direttur vestit bir-rappreżentanza ġudizzjarja. Għalhekk l-azzjoni odjerna, kif intavolata fil-konfront tagħha, hija improponibbli u għandha tiġi dikjarata tali minn din l-Onorabbli Qorti;

4. Illi, <u>in linea preliminari</u> wkoll u bla preġudizzju għall-premess, fir-rigward ta’ Ta’ Qali Producers’ Coop Ltd l-esponenti jirrilevaw illi r-rikorrenti jridu neċessarjament ikollhom interess ġuridiku fil-kawża sabiex ikunu jistgħu jintavolaw proċeduri, ma jistgħux jistitwixxu proċeduri kapriċċożament bit-tir li forsi jista’ jkollhom interess. Għaldaqstant l-azzjoni odjerna, kif intavolata fil-konfront ta’ Ta’ Qali Producers’ Coop Ltd, hija karenti mill-interess ġuridiku neċessarju;

5. Illi <u>in linea preliminari</u> wkoll u mingħajr preġudizzju għall-premess l-esponenti jirrilevaw illi fi kwalunkwe każ huma qatt ma kellhom xi tip ta’ relazzjoni jew addirittura xi forma ta’ komunikazzjoni ma’ Ta’ Qali Producers’ Coop Ltd u għaldaqstant l-esponenti jeċċepixxu illi Ta’ Qali Producers’ Coop Ltd ma tistax tistitwixxi proċeduri fil-konfront tagħhom u l-esponenti qatt ma jistgħu jirrispondu għal dak allegat minn soċjetà li ma jafux;

6. Illi <u>in linea preliminari</u> wkoll l-Avukat Ġenerali mhuwiex il-leġittimu kontradittur għall-pretensjonijiet tar-rikorrenti ai termini tal-Artikolu 181B tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta’ Malta u għaldaqstant għandu jiġi liberat mill-osservanza tal-ġudizzju;

7. Illi <u>in linea preliminari</u> wkoll l-azzjoni attriċi hija bla bażi legali in vista tal-fatt li dak li fuqu qed tiġi bbażata l-azzjoni odjerna, ma jikkostitwixxix ftehim kif qed jagħtu x'jifhmu r-rikorrenti stante li l-bażi tal-azzjoni rikorrenti hija biss korrispondenza bejn il-partijiet;

8. Illi <u>preliminarjament</u> ukoll in kwantu li r-rikorrenti qed jintavolaw azzjoni għad-danni, l-esponenti jeċċepixxu illi din hija preskritta a bażi tal-Artikolu 2153 tal-Kap. 16 tal-Liġijiet ta' Malta;

9. Illi <u>preliminarjament</u> ukoll u mingħajr preġudizzju għas-suespost, għal dak li jirrigwarda l-ftehim tal-4 t'April, 2008, l-azzjoni attriċi hija infondata stante li hija bbażata fuq kawża illeċita u ċioè ksur ta' tħaddim ta' liġi Ewropea;

10. Illi <u>in linea preliminari</u> wkoll u mingħajr preġudizzju għas-suespost jiġi eċċepit li t-tielet talba attriċi hija vaga u dan għaliex, ma hemm l-ebda riferenza għal liema allegat ftehim qed jirreferu r-rikorrenti u għaldaqstant jeħtieġ li dan jiġi kjarifikat;

11. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost u fil-<u>mertu</u> ai termini tal-Artikolu 158 (3)(ċ) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, jiġi ddikjarat illi l-fatti dikjarati mir-rikorrenti qegħdin jiġu kkontestati u jeħtieġ illi jiġu ppruvati;

12. Illi l-esponenti jirrilevaw illi ma kien hemm l-ebda ftehim dwar 'outsourcing' u dwar kif il-Value of Marketable Production kellu jiġi kkalkulat. Kif ser jiġi pruvat waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawża, outsourcing huwa regolat mil-liġi tal-Unjoni Ewropea u kull operatur irid jimxi ma' dak li tgħid il-liġi mingħajr ebda deroga jew eċċezzjoni;

13. Illi 'ftehim' jimporta skrittura sia privata jew pubblika fejn iż-żewġ partijiet jaqblu u juru tali qbil billi jiffirmaw tali att. Illi kif diġà rriżulta mid-dokumenti esebiti mir-rikorrenti dak li qed jistrieħu fuqu hija korrispondenza li ċertament mhuwiex ftehim. Illi għalhekk ma hemmx bażi legali għal din l-azzjoni u allura għandha tiġi dikjarata tali. Illi ċertament li huwa biss 'ftehim' illi joħloq obbligi kuntrattwali fuq il-partijiet u mhux merament korrispondenza bejn il-partijiet;

14. Illi l-pagamenti li saru min-naħa tal-esponenti saru bħala riżultat ta' implimentazzjoni ta' liġijiet tal-Unjoni Ewropea u mhux abbażi ta' xi allegat ftehim;

15. Illi Ta' Qali Producers Group ma ngħatatx il-fondi li ssemmi fir-rikors promutur għaliex ma kinitx tikkwalifika għalihom u inoltre għaliex irriżulta li naqset li tkun konformi ma' dak li jistipulaw ir-regolamenti f'dan ir-rigward. Illi l-attriċi ma setgħetx tingħata fondi fuq l-ammont kollu li hi kienet qed tiddikjara bħal value marketable production u dan kif ser jiġi spjegat waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawża;

16. Illi kif ser jiġi pruvat waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawża Ta' Qali Producers Group ma kinitx konformi mal-liġi u ma kinitx qed tilħaq l-għanijiet previsti mil-liġi u għaldaqstant ma setgħetx tibqa' tingħata fondi. L-għoti ta' fondi lil Ta' Qali Producers Group f'tali sitwazzjoni kien ikun ifisser li tali għoti jkun qed isir bi ksur tal-liġi tal-Unjoni Ewropea fejn l-Istat ikun qed jesponi ruħu għal miżuri da parti tal-istess Unjoni Ewropea;

17. Illi kif ser jirriżulta mill-provi, Ta' Qali Producers Group kienet fi stat prekarju ferm qabel ma ttieħdet id-deċiżjoni fl-2011 li ma tingħatax mitt elf Euro (€100,000) u għaldaqstant ir-rikorrenti ma jistgħux jattribwixxu n-nuqqasijiet tagħhom daqs li kieku kienu xi nuqqasijiet da parti tal-esponenti u jitolbu danni għal tali nuqqasijiet;

18. Illi l-istat finanzjarju tal-attriċi kien imminat mill-amministrazzjoni ħażina tagħha anke fil-forma ta' deċiżjonijiet unilaterjali meħuda minn Peter Axisa u dan kif ser jiġi ppruvat waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawża;

19. Illi l-esponenti jirrilevaw ukoll illi kien hemm ksur ripetut tal-Management Agreement anness mar-rikors promutur u dan kif ser jiġi pruvat;

20. Illi għalkemm l-esponenti ppruvaw mill-bidu nett jassistu lil Peter Axisa u lil Ta' Qali Producers Group sabiex iqumu fuq saqajhom, u dan minħabba fl-interess tal-bdiewa membri, il-Gvern xtaq li għaqdiet bħal Ta' Qali Producers Group jirnexxu, dan kien kollu ta' xejn. Anzi għadd ta' bdiewa li fdaw prodotti tagħhom lill-attriċi sofrew diffikultajiet finanzjarji hekk kif ma bdewx jitħallsu minnha;

21. Illi fi kwalunkwe każ stante li Ta' Qali Producers Group ma rnexxielhiex tottjeni l-istatus ta' Producer Organisation, u dan għaliex ir-rikonoxximent preliminari u dak kondizzjonali msemmi fir-rikors promutur ġie rtirat, il-Gvern ma għandu l-ebda obbligu li jħallas ebda fondi tal-Unjoni Ewropea u dan stante li kwalunkwe fondi li kienu jingħataw kienu jingħataw bil-prospett li Ta' Qali Producers Group ser tilħaq il-miri u ssir producer organisation fi żmien ħames snin mid-data ta' rikonoxximent tagħha bħala producer group u dan kif ser jiġi spjegat waqt it-trattazzjoni ta' din il-kawża;

22. Illi dak li r-rikorrenti qed jallegaw li hu ftehim milħuq bejn is-16 u 17 ta' Settembru, 2012, ma kien xejn ħlief korrispondenza rigward road map li kienet intiża biss sabiex Peter Axisa joħroġ mis-sitwazzjoni prekarja li kien poġġa lilu nnifsu u lil Ta' Qali Producers Group fiha, liema road map lanqas ma ġiet osservata minn Peter Axisa;

23. Illi bla preġudizzju għall-fatt li ma kien hemm l-ebda ftehim bejn il-partijiet jiġi rilevat ukoll illi l-ewwel pass tar-road map imsemmija hawn fuq kien illi Peter Axisa kellu jwaqqaf u jirreġistra ko-operattiva, liema ko-operattiva qatt ma ġiet reġistrata;

24. Illi nonostante li d-diskussjonijiet dwar ir-road map kienu sfaxxaw fix-xejn u dan għaliex xejn minn dak indikat ma kien ġie segwit min-naħa ta' Peter Axisa u Ta' Qali Producers Group (Fruits and Vegetables), il-Gvern kien iddeċieda li jħallas il-bdiewa li fdaw il-prodott tagħhom f'idejn l-attriċi, dak li kienu dovuti mingħand Ta' Qali Producers Group (Fruit and Vegetables) u dan mhux abbażi ta' xi allegat ftehim iżda sabiex il-bdiewa – li xi wħud minnhom sofrew diffikultajiet finanzjarji minħabba l-attriċi – ma jbatux għan-nuqqasijiet kbar da parti ta' Peter Axisa u tal-attriċi u sabiex l-istess bdiewa jkollhom il-finanzi minimi meħtieġa biex jixtru l-materjali neċessarji għat-tkomplija tal-attività tagħhom;

25. Illi fi kwalunkwe każ l-esponenti ma jwieġbu għall-ebda danni u dan għaliex dak li kien qed isir kien biss implimentazzjoni ta' Liġijiet tal-Unjoni Ewropea u dawk domestiċi;

26. Illi jsegwi għalhekk illi ħadd mill-esponenti ma hu responsabbli għal dak li qed jiġi allegat mir-rikorrenti u għalhekk ħadd minnhom ma hu responsabbli għal dak vantat fir-rikors in risposta;

27. Illi fi kwalunkwe każ it-talbiet attriċi huma għal kollox infondati fil-fatt u fid-dritt;

28. Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjeż kollha kontra r-rikorrenti."

4. B'<u>sentenza</u> mogħtija fis-16 ta' Settembru, 2019 l-Ewwel Qorti ddeċidiet hekk:

"1. Tilqa' r-raba', il-ħames, is-sitt u s-seba' eċċezzjoni preliminari, filwaqt li tastjeni milli tieħu konjizzjoni ulterjuri tat-tmien eċċezzjoni preliminari peress li mhuma qegħdin jiġu likwidati l-ebda danni favur l-atturi;

2. Tilqa' l-eċċezzjonijiet l-oħrajn kollha tal-konvenuti li ma ġewx deċiżi bis-sentenza in parte tat-8 ta' Frar, 2016;

3. Tiċħad it-talbiet kollha tal-atturi.

Bl-ispejjeż kontra l-atturi."

5. Ir-raġunijiet li wasslu lill-Ewwel Qorti għad-deċiżjoni tagħha kienu s-segwenti:

> "Il-Qorti kkonsidrat il-provi voluminużi li ġew ippreżentati f'din il-kawża, bosta minnhom dokumenti, korrispondenza bejn il-partijiet u affidavits ta' esponenti tad-diversi entitajiet li kienu involuti fil-każ inkwistjoni, sabiex tistabbilixxi x'kien li proprjament li wassal għall-proċeduri odjerni. Fi kliem sempliċi l-atturi qegħdin jippretendu l-ħlas tad-danni mill-konvenuti jew min minnhom, għaliex dawn allegatament naqsu milli jaddempixxu l-obbligi kontrattwali li l-atturi jsostnu li kienu jinvinkolaw lill-awtoritajiet governattivi.
>
> Il-Qorti semgħet lil Peter Axisa, li istitwixxa dawn il-proċeduri kemm f'ismu personali kif ukoll għan-nom ta' Ta' Qali Producers' Group u Ta' Qali Producers' Co-Operative Limited, jixhed dwar kif wara s-sħubija ta' Malta fl-Unjoni Ewropea, inħasset il-ħtieġa fost il-bdiewa lokali li dawn jingħaqdu u jorganizzaw ruħhom aħjar sabiex jimmassimizzaw il-benefiċċji tas-sħubija, fosthom billi jkunu eliġibbli għal finanzjament minn fondi li l-Unjoni Ewropea talloka għas-settur tal-biedja. Il-ħsieb kien li l-bdiewa jiġu organizzati fi grupp ta' produtturi li jikkonsenjaw il-prodott tagħhom lil entità ċentrali, f'dan il-każ lit-TQPG, sabiex din tkun tista' tbiegħ il-prodotti tal-bdiewa membri tagħha direttament lill-konsumatur b'marġni ta' profitt għaliha. Dan kellu jelimina l-ħtieġa tal-involviment tal-pitkala, li jipperċepixxu kummissjoni fuq il-prodotti li jinħattu għandhom, li hi ogħla mill-marġni ta' profitt li kellu jagħmel dan il-grupp ta' produtturi. L-ewwel problema loġistika jidher li kienet in-nuqqas ta' spazju jew ta' stabbiliment fejn setgħu jinħattu l-prodotti tal-membri ta' dan il-grupp, u minkejja li kien ġie identifikat stabbiliment f'Ta' Qali li l-Gvern alloka lit-TQPG minn fejn dan seta' jbiegħ il-prodotti tal-membri tiegħu, sa minn qabel beda jopera bħala grupp ta' produtturi it-TQPG ħaseb li jilqa' għal din id-diffikultà billi dderiġa lill-bdiewa membri tiegħu biex jibqgħu jħottu l-prodotti tagħhom għand il-pitkala tradizzjonali, bil-ħlas tal-prodotti jsir fil-kont bankarju tat-TQPG u mhux lill-bdiewa b'mod individwali. Dan l-arranġament hekk imsejjaħ ta' outsourcing mill-ewwel ma ntgħoġobx minn xi wħud, tant hu hekk li t-TQPG ħassu kostrett li ġġib ruling dwar il-validità tiegħu mingħand l-Avukat Ġenerali, u sussegwentement anki mingħand konsulent legali ieħor, li t-tnejn qablu li dan l-arranġament seta' jsir għaliex kien jaqa' fil-parametri ta' dak li tistabbilixxi l-liġi.
>
> It-TQPG iffunzjona bħala grupp ta' produtturi għal perijodu ta' ħames snin, mis-sena 2005 sas-sena 2010, meta l-obbligi imposti fuqu kienu ferm anqas onerużi milli kieku ġie rikonoxxut bħala għaqda jew organizzazzjoni ta' produtturi. Madanakollu r-regoli viġenti kienu jistabbilixxu li grupp ta' produtturi jkun eliġibbli għal għajnuna finanzjarja allokata mill-Unjoni Ewropea bil-ħsieb li fi żmien ħames snin dan ikun jista' jibda jiffunzjona bħala għaqda jew organizzazzjoni ta' produtturi, fejn ikun meħtieġ li jibda jikkonforma ma' obbligi ferm

aktar onerużi milli kieku baqa' grupp ta' produtturi, u fejn ikun jista' japplika għal finanzjament u benefiċċji ogħla milli kien eliġibbli għalihom bħala grupp ta' produtturi, dejjem fil-kuntest tal-value of marketable production (VMP) li hi kkalkolata fuq l-ammont ta' prodotti li l-membri tal-organizzazzjoni jikkonsenjaw għall-bejgħ lill-organizzazzjoni. Il-Qorti semgħet kif ir-rikonoxximent li t-TQPG ngħata bħala organizzazzjoni tal-produtturi, dejjem kien wieħed kundizzjonat, u dan minħabba li kien hemm diversi nuqqasijiet fil-mod kif dan ġie strutturat, li kellhom jiġu indirizzati qabel dan seta' jitqies li qiegħed jopera konformi mal-obbligi imposti fuqu bir-Regolamenti tal-Unjoni Ewropea. Jirriżulta ampjament mill-provi li l-awtoritajiet governattivi emmnu f'dan il-proġett u kien hemm ir-rieda li dan jirnexxi, tant hu hekk li għal xi żmien, in vista tad-diversi nuqqasijiet li bdew jinqalgħu fl-operat tat-TQPG, l-awtoritajiet governattivi pprovdew l-għajnuna permezz ta' uffiċjali governattivi sabiex dawn jgħinu lit-TQPG jikkonforma mad-diversi obbligi li organizzazzjoni tal-produtturi kienet mistennija li tonora taħt il-liġijiet Maltija u r-Regolamenti tal-Unjoni Ewropea.

irriżulta wkoll li minkejja n-nuqqasijiet imsemmija, konsegwenza tal-fatt li t-TQPG ġie rikonoxxut bħala organizzazzjoni tal-produtturi anki jekk b'mod kundizzjonat, dan seta' jibbenefika minn finanzjament tal-Unjoni Ewropea, kif ukoll minn għajnuna ulterjuri mogħtija mill-Gvern Malti taħt ir-regoli tad-de minimis aid, liema għajnuna kienet tammonta għal eluf ta' Euro fis-sena. Mill-provi jirriżulta li l-projections finanzjarji u l-programm operattiv tat-TQPG kienu bbażati fuq dawn is-sorsi ta' finanzjament li dan ħa matul iż-żmien li kien rikonoxxuta bħala grupp tal-produtturi. Din l-għajnuna finanzjarji mogħtija fil-passat ġiet ipproġettata fuq il-futur tal-organizzazzjoni, anki jekk tul iż-żmien kollu li matulu kien jopera t-TQPG kien qiegħed kontinwament jintalab jikkonforma mar-Regolamenti tal-Unjoni Ewropea u mad-diversi obbligi imposti fuqu sabiex seta' jibqa' jikkwalifika għal din l-għajnuna. Il-Qorti semgħet lil Peter Axisa nnifsu jixhed li f'laqgħa li saret fil-preżenza tal-Ministru ta' dak iż-żmien, il-Perit George Pullicino u uffiċjali oħra tal-Gvern, kien intqal li l-Gvern kien kommess li jgħin lill-organizzazzjonijiet tal-produtturi jibqgħu jaħdmu, sakemm dawn jagħmlu dan b'konformità mar-Regolamenti tal-Unjoni Ewropea.

Il-Qorti semgħet lil Dr Justin Zahra jispjega kif sa minn meta ntbagħtet l-ewwel ittra ta' rikonoxximent lit-TQPG wara li dan applika sabiex jiġi rikonoxxut bħala organizzazzjoni ta' produtturi, it-TQPG kien ġie avvżat li kellu jottempera ruħhu mal-obbligi legali imposti fuqu, kif ukoll li kellu jimxi mal-programm operattiv approvat, u f'każ li dan jonqos milli jagħmel dan, is-sanzjonijiet setgħu jinkludu l-irtirar tar-rikonoxximent mogħti. Jirriżulta fil-fatt li kien hemm diversi nuqqasijiet li baqgħu ma ġewx indirizzati mit-TQPG u għalhekk ir-rikonoxximent tiegħu bħala organizzazzjoni tal-produtturi ġie rtirat formalment fis-16 ta' Mejju, 2012, u minkejja li dan kellu dritt jappella minn din id-deċiżjoni, dan l-irtirar tar-rikonoxximent ma ġiex ikkontestat bl-ebda mod.

Il-Qorti semgħet ukoll kif minkejja l-irtirar ta' dan ir-rikonoxximent, it-TQPG baqa' jopera, allavolja minħabba d-diffikultajiet finanzjarji u amministrattivi li beda jiffaċċja, beda jonqos l-interess tal-bdiewa membri tiegħu, li bdew jirrifjutaw li jikkonsenjaw il-prodott tagħhom lill-grupp, u minflok ippreferew li jerġgħu jibdew jikkonsenjaw il-prodott tagħhom lill-pitkala. Peter Axisa xehed li t-TQPG kompla jopera għax kien hemm wegħdi kontinwi da parti ta' esponenti tal-Gvern, li din l-organizzazzjoni ta' produtturi kienet ser tiġi megħjuna finanzjarjament, tant hu hekk li kienu saru diversi diskussjonijiet dwar dan u kienet anki ġiet imfassla road map. Din ir-road map kienet tinkludi x-xoljiment tal-operat tat-TQPG u l-formazzjoni ta' koperattiva, li kellha tassorbi parti mid-djun tat-TQPG, u li kellha tkun entità kompletament ġdida li setgħet tiffunzjona bħala organizzazzjoni tal-produtturi, iżda mingħajr ix-xkiel u l-problemi li t-TQPG kellu fil-passat. Il-Qorti qieset li t-TQPG kienet l-ewwel organizzazzjoni ta' produtturi li ġiet iffurmata f'Malta b'riżultat dirett tas-sħubija fl-Unjoni Ewropea, u fl-ewwel snin wara s-sħubija kienu diversi l-entitajiet li kellhom diffikultajiet jikkonformaw mad-diversi obbligi u regolamenti imposti fuqhom mill-Unjoni Ewropea, u fost dawn kien hemm ukoll it-TQPG. Ix-xhud Sandra Axisa spjegat kif it-twaqqif ta' din l-organizzazzjoni kienet tinvolvi learning curve iebsa għall-partijiet kollha involuti, u huwa evidenti li f'ċirkostanzi bħal dawn, u minkejja r-rieda tajba li jkun hemm mill-partijiet kollha kkonċernati, xi nuqqasijiet u żbalji ikun hemm dejjem. Tqis madanakollu li għad illi mill-provi jirriżulta li t-TQPG kienet kontinwament qiegħda tiġi mfakkra li jekk ma tikkonformax mal-liġijiet u mal-obbligi imposti fuqha, ir-rikonoxximent tagħha seta' jiġi irtirat, din baqgħet ma għamlet xejn b'mod effettiv sabiex tindirizza dawn id-diversi nuqqasijiet, ewlenija fosthom il-kwistjoni tal-outsourcing. Dr Justin Zahra spjega fix-xhieda tiegħu kif din il-kwistjoni kienet biss waħda minn diversi nuqqasijiet oħra li kienu kruċjali biex ittieħdet id-deċiżjoni li kien ħa biex jiġi rtirat ir-rikonoxximent ta' TQPG bħala organizzazzjoni tal-produtturi, u dan minħabba li kien hemm dokumentazzjoni li baqgħet ma ġietx ippreżentata, ma kien hemm l-ebda programm operattiv għas-sena 2012, filwaqt li l-għajnuna li t-TQPG ngħatat fil-forma ta' uffiċjali governattivi li ntbagħtu sabiex jassistuha taqdi aħjar l-obbligi imposti fuqha, ġiet miżinterpretata minn Peter Axisa bħala ndħil governattiv maħsub biex jissana l-pożizzjoni tal-Aġenzija tal-Pagamenti u tad-Dipartiment ikkonċernat, u mhux biex jgħin lit-TQPG tikkonforma mal-obbligi imposti fuqha. Dr Justin Zahra spjega fix-xhieda tiegħu kif mill-investigazzjonijiet li għamel hu, kien irriżultalu li kienu diversi l-kundizzjonijiet li t-TQPG kien naqas milli josserva minkejja li ġie mogħti l-opportunità li jindirizzahom, u fl-aħħar mill-aħħar huwa ma kellu ebda għażla oħra ħlief li jirtira r-rikonoxximent.

Il-Qorti semgħet lix-xhud Frances Mifsud, Chairperson tal-Bord tal-Koperattivi, tixhed kif minkejja li 'Ta' Qali Producers' Co-Operative' kienet għamlet talba sabiex tiġi rreġistrata bħala koperattiva, din it-talba kienet ġiet iffriżata minħabba li kien hemm numru ta'

kundizzjonijiet li ma ġewx osservati, u minkejja li l-bord tat-TQPG kien ingħata żmien sabiex jottempera ruħu ma' dak mitlub minnu, dawn bl-ebda mod ma kkomunikaw mal-Bord tal-Koperattivi, u għalhekk l-applikazzjoni tagħhom baqgħet ma ġietx ipproċessata. F'dan il-kuntest anki Peter Axisa nnifsu xehed li l-bord tal-Koperattiva li kellha tingħata l-isem ta' Ta' Qali Producers' Co-Operative Limited, baqa' ma ltaqa' qatt, u konsegwenza ta' dan ir-reġistrazzjoni tal-koperattiva ma ġietx finalizzata.

Kienu diversi x-xhieda li spjegaw lill-Qorti x'kienu r-raġunijiet għalfejn ir-rikonoxximent ta' TQPG bħala għaqda jew organizzazzjoni tal-produtturi kellu jiġi rtirat, u konsegwentement din ma baqgħetx tikkwalifika għall-għajnuna finanzjarja. Ix-xhud Brian Ferrante, li ttella' jixhed mill-atturi, spjega kif l-Aġenzija tal-Pagamenti kienet talbet rendikont dwar kif l-obbligi li kellha skont il-business plan li kienet ippreżentat, kienu qegħdin jitwettqu mit-TQPG. Dr Chris Ciantar spjega fix-xhieda tiegħu kif wara li kien sar audit tal-Aġenzija tal-Pagamenti mill-IAID, it-TQPG kienet intalbet tirregolarizza ruħha sabiex tkun tista' tibqa' topera taħt il-qafas tal-liġijiet Maltija u tal-Unjoni Ewropea. L-ex-Prim Ministru Dr Lawrence Gonzi, li kien intalab jintervjeni f'din il-kwistjoni bl-għan li tinstab soluzzjoni aħħarija u li tkun ta' benefiċċju kemm għall-bdiewa kif ukoll għad-diversi entitajiet involuti f'dawn il-proċeduri, xehed li minkejja li t-TQPG ntalbet tippreżenta evidenza li kienet bdiet il-proċess ta' likwidazzjoni tagħha billi tippreżenta riżoluzzjoni tal-membri tagħha f'dan is-sens, u dan sabiex il-Gvern ikun jista' jħallas lill-bdiewa dak dovut lilhom, din l-evidenza baqgħet ma ngħatatx lill-Gvern. Minkejja li dan ir-rekwiżit kien parti mir-road map li kellha tiġi implimentata sabiex tinstab soluzzjoni aħħarija li tkun ta' benefiċċju għall-partijiet kollha, u minkejja li t-TQPG naqset milli timplimenta din il-parti tar-road map, jirriżulta li l-Gvern min-naħa tiegħu xorta waħda kien intervjena biex ħallas dak li kien dovut lill-bdiewa b'mod individwali, u dan għaliex ħass li dawn ma kellhomx jiġu ppreġudikati aktar f'sitwazzjoni li kienu daħlu fiha bil-ħsieb li kellu jkun aħjar għalihom jekk jorganizzaw ruħhom f'għaqda, imma sussegwentement kienu spiċċaw f'sitwazzjoni fejn ma kinux tħallsu ta' xogħolhom.

Il-Qorti semgħet ukoll ix-xhieda ta' Marco Dimech fejn qal li t-TQPG kellha tibgħat kopja tal-programm operattiv tagħha sal-15 ta' Settembru, 2010, iżda minflok programm kien intbagħat biss abbozz. Dan ix-xhud elenka wkoll id-diversi nuqqasijiet oħra li kienu rriżultaw, fosthom nuqqas ta' dokumentazzjoni, nuqqas ta' minuti tal-laqgħa ġenerali annwali fejn il-management tat-TQPG kellu jingħata l-mandat biex iwaqqaf organizzazzjoni tal-produtturi, membership agreements nieqsa, u diversi nuqqasijiet fil-programm operattiv. Xhud ieħor Kriss Debono spjega kif l-irtirar tar-rikonoxximent kien sar skont l-artikolu 114 tar-Regolament 543/2011, u kien ġie stabbilit li kien hemm ksur tal-artikoli 23 (ċ) u 26(1) ta' dan ir-Regolament. Barra minn hekk kien ġie stabbilit mid-dokumentazzjoni li ġiet ppreżentata, li din l-organizzazzjoni ma kinitx waħda vijabbli mingħajr l-għajnuna

finanzjarja li setgħet tingħata mill-Gvern u mill-istituzzjonijiet Ewropej, u li kien hemm problemi minħabba n-nefqa sostanzjali fuq is-salarji u fuq l-istabbilimenti li nfetħu sabiex isir il-bejgħ minnhom. Mill-verifiki li kienu saru rriżulta wkoll li minflok ma kienet qiegħda sservi bħala pjattaforma li permezz tagħha jinbiegħu l-prodotti tal-membri tagħha b'mod li jibbenefika kemm lill-konsumatur kif ukoll lill-produttur, it-TQPG kien qiegħed jiddependi fuq l-importazzjoni u l-bejgħ ta' prodotti barranin, anki fejn il-membri tiegħu kienu jipproduċu l-istess prodott lokalment. Tenut kont ta' dawn il-problemi u nuqqasijiet kollha fil-governanza tat-TQPG, għandu jingħad ukoll li wara li ttieħdet id-deċiżjoni li jiġi rtirat ir-rikonoxximent tagħha bħala organizzazzjoni tal-produtturi, din id-deċiżjoni bl-ebda mod ma ġiet appellata jew ikkontestata. Tqis illi kien evidenti għal kulħadd, inkluż l-atturi, li mal-irtirar ta' dan ir-rikonoxximent, it-TQPG kien ser jitlef il-jedd li jibbenefika minn fondi Ewropej. Minkejja li problema ewlenija li ġiet identifikata kienet dik tal-outsourcing, u dan minħabba li meta membri tal-organizzazzjoni tal-produtturi baqgħu jagħmlu użu mis-sistema tal-pitkala sabiex iħottu l-prodotti tagħhom għandhom, intilfet it-traceability tal-prodotti kkonsenjati minnhom b'dan il-mod, u b'hekk it-TQPG ma setax jidentifika liema mill-prodotti kkonsenjati lill-pitkala kienu prodotti tal-membri tiegħu, għajr għal dak li kien jiġi ddikjarat mill-membri stess, ma nstabet l-ebda soluzzjoni effettiva għal din il-problema. Din is-sistema wasslet għal suspetti li l-VMP (value of marketable production) iddikjarat mit-TQPG ma kienx wieħed li jirrifletti bi preċiżjoni l-ammont ta' prodotti konsenjati mill-membri tagħha, kif ukoll kien hemm allegazzjonijiet li t-TQPG seta' ngħata finanzjament li ma kienx intitolata għalih, u dan minħabba li ma kien hemm l-ebda kontroll ta' x'kien qiegħed jinħatt għand il-pitkala. Irriżulta wkoll, kif ikkonfermat minn Dr Justin Zahra fix-xhieda tiegħu, li ma kienx hemm management baġitarju ta' din l-organizzazzjoni, tant hu hekk li din bdiet titmexxa b'mod li ma jagħmilhiex vijabbli finanzjarjament, kif ukoll li biex tirnexxi fl-operat tagħha, din bdiet tirrikorri għall-bejgħ ta' prodotti li mhumiex tal-membri tagħha, liema bejgħ kien jeċċedi fil-volum il-prodotti tal-membri tagħha.

Quddiem dawn ir-riżultanzi, it-TQPG argumenta li huwa baqa' jopera għaliex ripetutament kien qiegħed jingħata assigurazzjonijiet mill-awtoritajiet governattivi li l-flus li kienu dovuti kienu ser jitħallsu, u li l-awtoritajiet governattivi kienu ser jassumu l-obbligi tal-ħlas ta' dak li kien dovut lit-TQPG minn fondi Ewropej. Fil-fatt mill-provi rriżulta li dak li kien dovut lill-bdiewa mit-TQPG tħallas lilhom minn fondi tal-Gvern. Intqal li kien biss meta kien ċar li mhux l-awtoritajiet governattivi kollha kienu qegħdin jiġbdu l-istess ħabel tiegħu, u wara li interpella lill-Gvern sabiex jonora l-obbligi tiegħu iżda dan baqa' inadempjenti, li t-TQPG kien kostrett jittermina l-operat tiegħu, u istitwixxa dawn il-proċeduri li permezz tagħhom qiegħed jitlob lill-Qorti tiddikjara li l-ftehim li kien hemm bejnu u l-awtoritajiet governattivi dwar kif kellha taħdem is-sistema hekk imsejħa ta' outsourcing kien validu u enforzabbli, kif ukoll qiegħed titlob lill-Qorti tillikwida d-danni li allegatament jirriżultaw mill-fatt li dan il-ftehim ma ġiex eżegwit.

Il-Qorti hawnhekk tagħmel riferiment għad-dokumenti esebiti u għad-diversi *email*s u korrispondenza skambjati bejn il-partijiet, minn fejn jirriżulta ċar li kemm ir-rikonoxximent ta' TQPG bħala organizzazzjoni tal-produtturi kif ukoll dak li kien ġie mifthiem magħha min-naħa tal-awtoritajiet governattivi, kien kollu kundizzjonat u soġġett għall-osservanza tal-qafas leġiżlattiv domestiku u kommunitarju li jirregola din il-materja. L-atturi jidher li qegħdin isejsu il-pretensjonijiet tagħhom fuq gentlemen's agreement li huma jsostnu li kien jeżisti bejn il-partijiet, u li huma jinsistu li kellu jiġi osservat mill-awtoritajiet governattivi, tant hu hekk Peter Axisa ripetutament fix-xhieda tiegħu qal li hu ma kienx qiegħed jinnegozja mat-tfal. Iżda mill-provi prodotti fil-kawża, jirriżulta li t-TQPG kien kontinwament qiegħed jiġi infurmat x'kienu l-obbligi legali tiegħu, kif ukoll b'liema mod dan kellu jipproċedi fil-parametri legali li seta' jopera fihom.

Il-Qorti tqis li ladarba l-mod kif kellu jitħaddem l-outsourcing huwa regolat bil-liġijiet tal-Unjoni Ewropea, liema regolamenti jistipulaw b'mod ċar li t-TQPG kellu jżomm kontroll u jinvolvi ruħu f'kull aspett tal-bejgħ tal-prodotti tal-membri tiegħu, xi ħaġa li ma kienx qiegħed jagħmel fil-prattika, dan kien jammonta għal ksur tad-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 29 tar-Regolament 1580/2007, liema ksur ma setax jiġi ssanat billi tingħata interpretazzjoni li essenzjalment tmur kontra l-ispirtu tal-imsemmi regolament, jew billi jkun hemm ftehim bejn il-partijiet li jdur mad-dispożizzjonijiet tal-imsemmi regolament, għax jekk isir hekk il-pajjiż ikun qiegħed jesponi ruħu għal sanzjonijiet li jistgħu jittieħdu fil-konfront tiegħu mill-Unjoni Ewropea. Għandu jiġi rilevat ukoll illi din il-materja tant ġiet meqjusa li hija ta' importanza mill-Unjoni Ewropea, li din ippromulgat regolamenti li huma direttament applikabbli fl-Istati Membri u ma ħallietx flessibbiltà fl-implimentazzjoni ta' dawn il-miżuri fis-sistema legali tagħhom. F'dan il-kuntest irid jiġi ppuntwalizzat li l-awtoritajiet governattivi dejjem idderiġew lit-TQPG sabiex tosserva d-dispożizzjonijiet tal-liġi Maltija u tal-liġi tal-Unjoni Ewropea, u l-korrispondenza li ġiet skambjata bejn il-partijiet kienet dejjem fis-sens li t-TQPG kien ser jiġi megħjun biex ikompli jopera bil-kundizzjoni li jkun konformi mal-liġijiet tal-Unjoni Ewropea.

L-atturi għamlu wkoll riferiment għall-*email*s tas-16 u s-17 ta' Settembru, 2012, fejn Dr Chris Ciantar esprima s-sentiment tal-awtoritajiet governattivi billi kiteb: "*Peter, agreement can be reached if you agree to these steps ...*". Huwa ċar li dan il-kliem ma kellux jiġi interpretat li l-awtoritajiet governattivi kienu qegħdin jikkommettu ruħhom mal-atturi, iżda kienu qegħdin biss jesprimu l-fehma tagħhom dwar x'seta' jikkostitwixxi l-bażi tal-ftehim, f'każ li t-TQPG taqbel li timxi mar-road map proposta.

In vista ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti ma tistax taċċetta t-talba tal-atturi sabiex tqis li l-'arranġament' tal-4 ta' April, 2008 dwar l-outsourcing kien ftehim validu u enforzabbli, u dan għaliex mill-provi

jirriżulta li t-tħaddim ta' dan l-arranġament kif interpretat mill-atturi, imur kontra d-dispożizzjonijiet espressi tal-Artikolu 29 tar-Regolament 1580/2007 tal-Kummissjoni Ewropea. Lanqas ma tista' l-Qorti tqis li l-*email*s tas-16 u s-17 ta' Settembru, 2012, jorbtu lill-awtoritajiet governattivi sabiex jonoraw parti minn 'road map' li kienet għadha qiegħda tiġi diskussa bejn il-partijiet, meta jirriżulta mill-provi li t-TQPG naqas milli jonora l-parti tiegħu ta' dik ir-'road map', partikolarment in-nuqqas ta' ħeġġa li dan wera biex tiġi rreġistrata l-koperattiva li kellha tkun l-entità li bis-saħħa tagħha it-TQPG seta' jingħata l-ħajja mill-ġdid wara li l-mudell li kien ġie strutturat fuqu kien falla u ma kienx vijabbli sa mill-bidu nett li beda jitħaddem.

Il-Qorti hi tal-fehma li l-konsegwenzi kollha li kellu jiffaċċja t-TQPG għax ir- 'road map' li kien qiegħed jiġi diskuss mal-awtoritajiet governattivi ma kienx ġie attwat, m'għandux jiġi attribwit għal xi nuqqas tal-awtoritajiet governattivi. Dan għaliex kif setgħet tapprezza l-Qorti mill-provi li tressqu quddiemha, ma naqsitx ir-rieda tajba da parti tal-awtoritajiet governattivi li taw l-għajnuna kollha meħtieġa sabiex it-TQPG jirnexxi fl-operat tiegħu, u saħansitra qiegħdu għadd ta' uffiċjali governattivi għad-dispożizzjoni tat-TQPG sabiex dan ikollu l-għarfien meħtieġ ħalli jkun jista' jikkonforma mar-rekwiżiti tal-liġi. Minkejja dawn l-isforzi kollha, l-operat tat-TQPG xorta waħda baqa' mhux in regola u dan għaliex il-mod kif kien strutturat sa mit-twaqqif tiegħu ma kienx wieħed vijabbli. Minn dan isegwi li l-konvenuti m'għandhom bl-ebda mod jinżammu responsabbli għad-danni li l-atturi jallegaw li sofrew."

6. L-attur *pro et noe* (minn issa wkoll l-Appellant *pro et nomine*) appella mis-sentenza tal-Ewwel Qorti u b'rikors tal-appell intavolat fis-7 ta' Ottubru, 2019 li permezz tiegħu, għar-raġunijiet hemm minnu miġjuba, talab lil din il-Qorti "*tirrevoka s-sentenza mogħtija fis-16 ta' Settembru 2019 fl-ismijiet premessi, u in segwitu tilqa t-talbiet tal-appellanti billi tiddikjara li l-ftehim milħuq bejn it-TQPG u l-intimati jew min minnhom fl-4 ta' April 2008 rigwardanti l-arranġamenti ta' outsourcing kienu validi u enforzabbli; tiddikjara li l-ftehim milħuq fl-20 ta' Settembru 2012 bħala wieħed validu u enforzabbli; tiddikjara li l-intimati jew min minnhom, bl-aġir doluż u jew negliġenti tagħhom ma komplewx jonoraw dan il-ftehim*

milħuq bi preġudizzju serju għad-drittijiet u l-interessi tar-rikorrenti jew min minnhom; tiddikjara lill-intimati jew min minnhom responsabbli għad-danni kollha sofferti mir-rikorrenti jew min minnhom, li qegħdin isofru u li għad jistgħu jsofru b'riżultat tal-inadempjenza tal-intimati jew min minn mal-obbligi assunti permezz tal-ftehim milħuq bejn il-kontendenti; tillikwida d-danni sofferti mir-rikorrenti jew min minnhom occorrendo bin-nomina ta' periti u; tikkundanna lill-intimati jew min minnhom għall-ħlas lir-rikorrenti jew minnhom tal-ammonti kollha dovuti kif ukoll għad-danni sofferti kif likwidati bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-intimati appellati."

7. Il-konvenuti (minn issa 'l quddiem ukoll l-Appellati) ressqu r-risposta tagħhom fil-25 ta' Ottubru, 2019, fejn għar-raġunijiet hemm mogħtija, talbu li l-appell interpost mill-attur *pro et noe* jiġi miċħud.

8. Dan l-appell huwa limitat għas-sentenza tas-16 ta' Settembru, 2019 u ma ġie intavolat ebda appell mis-sentenza parzjali tat-8 ta' Frar, 2016 fejn ġew miċħuda l-ewwel u t-tieni eċċezzjoni filwaqt li t-tielet eċċezzjoni ġiet milqugħa. Għalhekk is-sentenza parzjali għaddiet in ġudikat.

9. Dan l-appell ġie appuntat għas-smigħ.

10. Waqt is-seduta tat-12 ta' Novembru, 2024 il-partijiet qablu li Ta' Qali Producers Group u Ta' Qali Producers Coop Ltd m'għadhomx jeżistu. Qablu wkoll li "*lanqas jista' jkun hemm proċeduri li bihom jistgħu jerġgħu jieħdu leġittima attiva f'dawn il-proċeduri.*"[1] Fis-seduta tal-10 ta' Diċembru, 2024 ġew ċeduti l-appelli mressqa mill-Bord Eżekuttiv ta' Ta Qali Producers Group u mill-Bord Eżekuttiv ta' Ta Qali Producers Coop Ltd u nżamm ferm l-appell ta' Peter Axisa f'ismu proprju (minn issa 'l quddiem ukoll l-Appellant).

11. Fis-seduta tal-25 ta' Frar, 2025, din il-Qorti semgħet it-trattazzjoni tal-partijiet u ħalliet l-appell għal-lum għas-sentenza.

L-Appell

L-Ewwel Aggravju

12. Permezz tal-ewwel aggravju tiegħu l-appellant jgħid illi l-Ewwel Qorti injorat il-fatt li s-sistema tal-*outsourcing* kienet proposta mill-awtoritajiet infushom u approvata b'parir legali mill-Avukat Ġenerali ta' dak iż-żmien. L-appellant jgħid li minħabba l-parir legali msemmi, hija għal kollox skorretta l-kunsiderazzjoni tal-Ewwel Qorti li "... l-awtoritajiet governattivi dejjem idderiġew lit-TQPG sabiex tosserva d-

[1] Paġna 1123.

disposizzjonijiet tal-liġi Maltija u tal-liġi tal-Unjoni Ewropea". Isemmi kif kien lejn l-aħħar tas-sena 2011 li nstab, wara *audit* tal-IAID, li s-sistema tal-*outsourcing* kif kienet imħaddma fil-pitkalija mit-TQPG kienet potenzjalment tikser regolament tal-Unjoni Ewropea. Jilmenta li kien minħabba dak l-*audit* li l-awtoritajiet iddeċidew li jieqfu jużaw is-sistema tal-*outsourcing* wara li skont l-appellant kienu huma stess li pproponewha u approvawha. Jgħid illi fl-istess ħin l-awtoritajiet kienu wegħdu lit-TQPG li ser tibqa' tirċievi l-fondi sabiex tkun tista' tkompli tiffunzjona a benefiċċju tal-bdiewa. Jgħid li din kienet ir-raġuni għaliex it-TQPG ma ġietx xolta minnufih.

13. Jissottometti li l-wegħda li skontu l-awtoritajiet kienu għamlu lil TQPG li allavolja kienu twaqqfu l-ħlasijiet lilha tal-fondi Ewropej xorta waħda kienet ser tibqa' tirċievi għajnuna finanzjarja, kienet wegħda riżultat tar-rikonoxximent da parti tal-awtoritjiet li kellhom parti mit-tort tas-sitwazzjoni li kienet sabet ruħha fihom TQPG.

14. Jinsisti l-appellant illi bil-fatt li kien hemm il-possibilità li jiġu mposti fuq l-Istat Malti sanzjonijiet mill-Unjoni Ewropea, ma jiġġustifikax l-aġir tal-awtoritajiet li skont l-appellant abbandunaw lil TQPG wara li kienu huma stess li wegħdu soluzzjoni u tawha direzzjoni sabiex ma xxoljix. Jissottometti l-appellant illi m'għandux ibati l-konsegwenza ta' tħaddim ta' sistema li ġiet proposta u approvata mill-istess awtoritajiet. Huwa

għalhekk li skont l-appellant l-Ewwel Qorti ma kinitx korretta meta ddikjarat li "... il-Qorti ma tistax taċċetta t-talba tal-atturi sabiex tqis l-arranġament tal-4 ta' April 2008 dwar l-outsourcing kien ftehim validu u enforzabbli, u dan għaliex kif interpretat mill-atturi, imur kontra d-disposizzjonijiet espressi tal-Artikolu 29 tar-Regolament 1580/2007 tal-Kummissjoni Ewropea".

15. Jinsisti l-appellant illi dak tal-4 ta' April 2008 kien ftehim bejn il-partijiet u kellu jiġi onorat skont il-prinċipju *pacta sunt servanda* u li "tali obbligazzjonijiet kellhom jiġu assunti, indipendentement minn dak li l-istess awtoritajiet kienu marbuta miegħu ma' terzi, f'dan il-każ l-organi tal-Unjoni Ewropea." Jinsisti li kienu l-awtoritajiet li taw interpretazzjoni tal-*outsourcing*, u li jekk wara skoprew li din kienet interpretazzjoni żbaljata, kellhom jassumu r-responsabilità tagħhom.

16. <u>L-appellati jilqgħu għal dan l-ewwel aggravju</u>. Jgħidu illi dwar l-*oursourcing* huma dejjem iddiriġew lill-atturi sabiex jimxu skont dak li tgħid il-liġi b'mod partikolari Artikolu 29 tar-Regolament tal-Kummissjoni Ewropea 1580/2007 u Artikolu 27 tar-Regolament 543/2011. In sostenn jirreferu għall-*email* tal-4 ta' April 2008 mibgħuta minn Dennis Sciberras, uffiċjal fi ħdan il-Ministeru għall-Affarijiet Rurali u Ambjent (Dok TQPG 5 anness mar-rikors promotur) u *email* tat-3 ta' April mibgħut mis-Segretarju Permanenti minn fejn, skont l-appellati, jidher ċar illi l-uffiċjali

fil-Ministeru msemmi kienu qed jgħidu lill-appellant illi TQPG trid timxi ma' dak stipulat fil-liġi.

17. Jiċħdu li huma żgwidaw lill-appellant. Jinsistu illi mill-provi jirriżulta li l-attur kien jaf eżattament x'għandu bżonn isir sabiex l-atturi jkunu konformi mal-liġi. Kien jaf li kien meħtieġ li TQPG tidħol f'*outsourcing agreement* mal-Pitkala, ftehim li baqa' qatt ma sar. Isemmu b'mod partikolari ittra tal-istess attur Peter Axisa datata 23 ta' Mejju, 2008[2] intitolata "Pitkala Agreement" fejn fost affarijiet oħra Axisa jinforma lill-awtoritaijiet illi TQPG kienet qegħda f'taħdidiet mal-pitkala sabiex tara kif jistgħu jaħdmu flimkien u li kienet konxja li r-regolament ewropew kien jesiġi li l-bdiewa iqiegħdu fis-suq il-maġġorparti tal-prodott tagħhom *tramite* għaqda tal-produtturi.

18. L-appellati jirreferu għal dak li jsejħu bħala mod artifiċjali kif TQPG kienet qed tieħu fondi li ma kinitx intitolata għalihom meta l-bdiewa membri ta' TQPG xorta waħda baqgħu jdaħħlu l-prodott tagħhom fil-pitkalija f'isimhom personali, bl-istess mod kif kienu qed jagħmlu bdiewa oħra li ma humiex membri ta' TQPG. Jinsistu li kien proprju għalhekk li l-atturi ma setgħux jikwalifikaw għall-fondi marbuta mal-VMP għaliex il-prodott ma kienx qed jidħol il-pitkalija f'isem TQPG imma f'isem il-bdiewa personalment. Isemmu kif TQPG kienet ġiet assenjata numru (770706)

[2] Kopja tagħha markata Dok JZ12 annessa ma' affidavit tax-xhud Dr Justin Zahra.

sabiex jintuża meta hija ddaħħal f'isimha l-prodotti agrikoli ġewwa l-Pitkalija u b'hekk tkun tista' titlob l-għajnuna abbażi tal-VMP; imma peress li l-bdiewa membri tal-TQPG baqgħu jdaħħlu l-prodott agrikolu ġewwa l-pitkalija fuq in-numru personali tagħhom, TQPG ma setgħetx tuża dak il-prodott bħala parti mill-VMP bil-għan li tottjeni l-fondi.

19. Isemmu li sabiex TQPG tkun konformi ma' Artikolu 27 tar-Regolament Ewropew 543/2011 kien jeħtieġ li l-bdiewa membri ta' TQPG jaċċettaw li l-prodotti agrikoli tagħhom jiddaħħlu l-pitkalija f'isem TQPG u mhux f'isimhom personali kif ukoll li kellu jkun hemm ftehim kummerċjali bejn il-pitkala u TQPG sabiex il-pitkala jbiegħu l-prodott ta' TQPG. Jinsistu illi ma' kien hemm l-ebda arranġament bejn il-Ministeru u TQPG kif jallegaw l-atturi, u li fi kwalunkwe każ din ma kintix kwistjoni jekk hemmx jew le arranġament bejn l-awtoritajiet u l-atturi. Jinsistu illi l-ARPA (l-Aġenzija għall-Pagamenti Agrikoli u Rurali) kienet dejjem lesta li tħallas lil TQPG fondi kalkolati fuq l-ammont tal-prodotti li jinbiegħu *tramite* l-Pitkalija f'isem TQPG imma mhux f'isem il-bdiewa personalment.

20. Isemmu ittra datata 21 ta' Diċembru, 2011 mibgħuta minn ARPA lil Peter Axisa fejn fiha ġie lilu spjegat li ma kienx qed jimxi mal-ftehim li hu stess kien għamel mal-membri tal-TQPG, u ċjoè li l-bdiewa jużaw in-numru ta' TQPG u mhux in-numru personali tagħhom. Informawh li dak li kien qed iseħħ ma kienx konformi mar-regolamenti Ewropej applikabbli.

Ikkunsidrat illi:

21. Din il-Qorti tgħid mill-ewwel illi dan l-ewwel aggravju ma hux fondat.

22. L-atturi kienu jafu mill-bidunett illi sabiex l-*outsourcing* da parti ta' TQPG jkun jikwalifikaha għall-fondi riedet tissodisfa żewġ rekwiżiti:

(i) Li jkun hemm arranġament mal-membri tagħha sabiex il-prodotti tagħhom jiddaħħlu l-Pitkalija f'isem TQPG taħt in-numru tagħha u mhux f'isem il-bdiewa individwalment taħt in-numru personali rispettiv tagħhom; **u**

(ii) Li jkun hemm ftehim kummerċjali bejn TQPG u l-Pitkala in konformità ma' Artikolu 29 tar-Regolament tal-Kummissjoni Ewropea 1580/2007 u ma' Artikolu 27 tar-Regolament Ewropew 543/2011 b'tali mod li TQPG ikollha kontroll effettiv tal-immaniġjar tal-attività u li tibqa' responsabbli għall-bejgħ tal-prodotti agrikoli tal-bdiewa membri tagħha.

23. Il-pretensjoni tal-atturi illi l-awtoritajiet konvenuti kienu ntrabtu ma' TQPG li hija setgħat tinjora l-liġijiet Ewropej imsemmija u xorta waħda tibbenefika mill-fondi applikabbli hija pretensjoni li ma hiex sufrugata mill-

provi mressqa. Kienu l-istess atturi li fi premessa numru 10 tar-rikors ġuramentat promotur jiddikjaraw illi sabiex TQPG tkun konformi mar-regolamenti ewropej u l-liġi Maltija, kien meħtieġ li "l-membri tagħha jkunu obbligati jbiegħu tmenin fil-mija (80%) tal-prodotti tagħhom *tramite* l-Producer Organisation li jkunu membri tagħha, f'dan il-każ, TQPG." Jirriżulta sodisfaċentement mill-atti li dawn ir-rekwiżiti statutorji kienu magħrufa sew lill-atturi sa mill-bidu nett. Tant hu hekk illi skont *Management Agreement* bid-data tat-3 ta' Mejju 2006 iffirmat bejn il-Ministeru għall-Affarijiet Rurali u l-Ambjent u TQPG dwar l-użu tal-pitkalija, jissemma fi klawsola 17 tal-istess illi ksur ta' "any pertinent EU legislation" fost l-oħrajn iwassal għat-terminazzjoni ta' dak il-ftehim.

24. B'*email* datata **4 ta' April, 2008**[3] l-appellant ġie nfurmat minn Dennis Sciberras, uffiċjal fil-ministeru, li filwaqt li t-talba ta' TQPG sabiex ikollha "an outsource outlet at the Pitkali Markets" kienet ġiet milqugħa, ġie nfurmat ukoll:

> "Nevertheless please take note that Commission Regulation (EC) 1580/2007 of the 21st December 2007, Article 29, states that 'The POL shall nevertheless remain responsible for ensuring the carrying out of that activity, and overall management control and supervision of commercial arrangment for the provision of the activity.[4]
>
> I am also here by pointing out that it is the duty and obligation of your PG to abide strictly to the here under points that I am quoting from EC Regulations 1182/07 and 1580/07.
>
> 1. The PG/PO shall ensure that production is planned and adjusted to demand, particularly in terms of quality and quantity,

[3] Fol. 22
[4] Sottolinear ta' din il-Qorti

> 2. Optimising production costs and stabilizing producer prices,
>
> 3. Concentration of supply and the placing on the market of the products produced by your members,[5]
>
> 4. Have the objectives of the use of environmentally sound cultivation practices, production techniques and waste management practices, in particular to protect the quality of water, soil and landscapes, and preserve or encourage biodiversity,
>
> 5. Producer member shall apply the rules adopted by the PG/PO relating to production reporting, production marketing and protection of the environment,
>
> 6. Producer member shall belong to only one PG/PO in respect of a given holding's production of any given product,
>
> 7. Producer member shall market their entire production concerned through the PG/PO,
>
> 8. Producer member shall provide information requested by the PG/PO for statistical purposes, in particular on growing areas, quantities cropped, yields, and direct sales etc."

25. L-appellant ġie nfurmat iswed fuq l-abjad illi sabiex ikun konformi mar-regolamenti Ewropej kien meħtieġ li l-prodott jitqiegħed fis-suq mhux mill-bidwi direttament imma minn TQPG.

26. B'*email* tal-14 ta' April, 2008[6] l-appellant kiteb lil Dr VonBrockdorff, uffiċjal fil-Ministeru tal-Affarijiet Rurali u Ambjent:

> "I can understand your concern and I have already done precisely what you have suggested. I have sought legal advice and I am told that we are in order and in-line with Mr Denis Sciberras's recommendations ...."

[5] Sottolinear ta' din il-Qorti
[6] Fol. 22

27. **Il-liġijiet tal-Unjoni Ewropea rigwardanti l-*outsourcing*** (l-esternalizzazzjoni) tal-bejgħ tal-ħxejjex u frott kif applikabbli fiż-żmien in kwistjoni huma s-segwenti.

28. L-Ewwel regolament huwa **Regolament tal-Kummissjoni (KE) Nru 1580/2007 tal-21 ta' Diċembru 2007 li jistabbilixxi regoli ta' implimentazzjoni tar-Regolamenti tal-Kunsill (KE) Nru 2200/96, (KE) Nru 2201/96 u (KE) Nru 1182/2007 fis-settur tal-frott u ħxejjex.** Dan ir-regolament illum il-ġurnata m'għadux fis-seħħ.

29. **Artikolu 29** tal-imsemmi regolament jipprovdi definizzjoni ta' x'jikkostitwixxi esternalizzazzjoni:

> "L-esternalizzazzjoni ta' attività ta' organizzazzjoni tal-produtturi għandha tfisser li organizzazzjoni tal-produtturi tidħol f'arranġament kummerċjali ma' entità oħra, inkluż waħda mill-membri tagħha jew sussidjarja, għall-provvista ta' l-attività kkonċernata. L-organizzazzjoni tal-produtturi għandha madankollu tibqa' responsabbli sabiex tiżgura t-twettiq ta' dik l-attività, u l-kontroll tal-ġestjoni ġenerali u s-superviżjoni ta' l-arranġament kummerċjali għall-provvista ta' l-attività.
>
> L-ewwel paragrafu għandu japplika *mutatis mutandis* fejn assoċjazzjoni ta' organizzazzjonijiet ta' produtturi testernalizza attività."

30. L-attivitajiet ewlenin ta' organizzzjoni tal-produtturi huma kontemplati f'**Artikolu 28**:

> "1. L-attività ewlenija ta' organizzazzjoni tal-produtturi għandha tirrigwarda l-konċentrazzjoni tal-provvista u t-tqegħid fis-suq tal-prodotti tal-membri tagħha li għaliha tkun rikonoxxuta.

2. Il-valur tal-produzzjoni mqiegħda fis-suq tal-membri ta' l-organizzazzjoni tal-produtturi nfisha u tal-membri ta' organizzazzjonijiet tal-produtturi li tbiegħ, għandu jkun iktar mill-valur tal-produzzjoni mqiegħed fis-suq l-oħra kollha li tbiegħ.

Dan il-kalkolu għandu jkun ibbażat biss fuq prodotti li għalihom tkun rikonoxxuta l-organizzazzjoni tal-produtturi.

3. Fejn l-Artikolu 52(7) japplika, il-paragrafu 2 ta' dan l-Artikolu għandu japplika *mutatis mutandis* għas-sussidjarji kkonċernati mill-1 ta' Jannar 2012."

31. Regolament ieħor tal-Unjoni Ewropea ta' relevanza, u li anke saret referenza għalih mill-appellati, huwa r-**Regolament ta' Implimentazzjoni tal-Kummissjoni (UE) Nru 543/2011 tas-7 ta' Ġunju 2011 li jistabbilixxi regoli dettaljati għall-applikazzjoni tar-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru 1234/2007 għas-setturi tal-frott u l-ħaxix u tal-frott u l-ħaxix ipproċessat**. Dan ir-Regolament baqa' validu sal-31 ta' Diċembru, 2024[7]. L-Artikoli relevanti għall-meritu ta' din il-kawża huma s-segwenti:

a. **Artikolu 25** li jirregola l-provvista ta' mezzi tekniċi:

"Għall-għanijiet tal-Artikolu 125b(1)(e) tar-Regolament (KE) Nru 1234/2007, organizzazzjoni tal-produtturi li tkun irrikonoxxuta għal prodott li għalih jeħtieġ li jiġu pprovduti mezzi tekniċi għandha titqies li tissodisfa l-obbligu tagħha meta tipprovdi livell adegwat ta' mezzi tekniċi hija nnifisha jew permezz tal-membri tagħha, jew permezz ta' kumpaniji sussidjarji jew tal-esternalizzazzjoni."

[7] Illum il-ġurnata hemm ir-**Regolament Delegat tal-Kummissjoni (UE) 2023/2429 tas-17 ta' Awwissu 2023 li jissupplimenta r-Regolament (UE) Nru 1308/2013 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill fir-rigward tal-istandards tal-kummerċjalizzazzjoni għas-settur tal-frott u l-ħxejjex, għal ċerti prodotti tal-frott u tal-ħxejjex ipproċessati u għas-settur tal-banana, u li jħassar ir-Regolament tal-Kummissjoni (KE) Nru 1666/1999 u r-Regolamenti ta' Implimentazzjoni tal-Kummissjoni (UE) Nru 543/2011 u (UE) Nru 1333/2011.**

b. **Artikolu 26** li jirregola wkoll l-attivitajiet ewlenin tal-organizzazzjonijiet tal-produtturi:

> "1. L-attività ewlenija ta' organizzazzjoni tal-produtturi għandha tirrigwarda l-konċentrazzjoni tal-provvista u l-kummerċjalizzazzjoni tal-prodotti tal-membri tagħha li għalihom tkun irrikonoxxuta.
>
> 2. Organizzazzjoni tal-produtturi tista' tbigħ prodotti ta' produtturi li ma jkunux membri ta' organizzazzjoni tal-produtturi jew ta' assoċjazzjoni tal-organizzazzjonijiet tal-produtturi, f'każ li tkun irrikonoxxuta għal dawk il-prodotti u dejjem jekk il-valur ekonomiku ta' dik l-attività jkun inqas mill-valur tal-produzzjoni kkummerċjalizzata tagħha kkalkulat skont l-Artikolu 50.
>
> 3. Il-kummerċjalizzazzjoni ta' frott u ħaxix li jinxtara direttament mingħand organizzazzjoni oħra tal-produtturi u ta' prodotti li għalihom l-organizzazzjoni tal-produtturi mhix irrikonoxxuta m'għandhiex titqies bħala attività li tagħmel parti mill-attivitajiet tal-organizzazzjoni tal-produtturi.
>
> 4. F'każijiet fejn japplika l-Artikolu 50(9), il-paragrafu 3 ta' dan l-Artikolu għandu japplika *mutatis mutandis* għall-kumpaniji sussidjarji kkonċernati mill-1 ta' Jannar 2012."

c. **Artikolu 27** rigwardanti l-esternalizzazzjoni tax-xogħol:

> "1. L-attivitajiet li Stat Membru jista' jippermetti l-esternalizzazzjoni tagħhom skont l-Artikolu 125d tar-Regolament (KE) Nru 1234/2007, jistgħu jinkludu, fost l-oħrajn, il-ġbir, il-ħżin, l-imballaġġ u l-kummerċjalizzazzjoni tal-prodotti tal-membri tal-organizzazzjoni tal-produtturi.
>
> 2. L-esternalizzazzjoni ta' attività ta' organizzazzjoni tal-produtturi għandha tfisser li l-organizzazzjoni tal-produtturi tidħol f'arranġament kummerċjali ma' entità oħra, inkluż ma' waħda mill-membri tagħha jew aktar jew ma' kumpanija sussidjarja, għall-provvista tal-attività kkonċernata. Madankollu, l-organizzazzjoni tal-produtturi għandha tibqa' responsabbli għat-twettiq ta' dik l-attività u għall-kontroll tal-ġestjoni ġenerali u s-superviżjoni tal-arranġament kummerċjali għall-provvista tal-attività."

32. Il-pretensjoni tal-appellant f'dan l-ewwel aggravju illi "s-*sistema tal-outsourcing kienet proposta mill-awtoritajiet infushom u approvata b'parir legali mill-Avukat Ġenerali*"[8], apparti li ma hi tal-ebda siwi, lanqas tinstab prova tagħha in atti. Il-pretensjoni tal-appellant li l-awtortajiet, fuq parir tal-Avukat Ġenerali, ipproponewlu sabiex TQPG topera bi ksur tal-liġijiet Ewropew u xorta waħda tikkwalifika għall-fondi Ewropej , hija pretensjoni li ma ssib l-ebda sufraġju fil-provi. Tali pretensjoni għandha mhux biss mill-inverosimili imma hija wkoll kontradetta mill-provi. L-appellant donnu nesa illi fuq talba tiegħu stess, kien fid-9 ta' Diċembru, 2011 li TQPG ingħatat mid-Direttur tal-Agrikoltura ta' dak iż-żmien *conditional recognition* bħala Producer Organisation[9] taħt numru ta' obbligi, fosthom:

> "To oblige the Producer Group Ta' Qali Producers Group (Fruit and Vegetables) <u>to observe and respect the statutory rules, both national and European dealing with this matter</u>[10]; to keep at its legal and administrative office all the documentation required by the prevailing laws dealing with co-operation and for the activity of commercialisation; and to keep and make available all the documentation and invoices relating to sales by the Group."

33. Dwar l-*outsourcing* l-Ewwel Qorti rraġunat hekk:

> "Il-Qorti tqis li ladarba l-mod kif kellu jitħaddem l-outsourcing huwa regolat billiġijiet tal-Unjoni Ewropea, liema regolamenti jistipulaw b'mod ċar li t-TQPG kellu jżomm kontroll u jinvolvi ruħu f'kull aspett tal-bejgħ tal-prodotti talmembri tiegħu, xi ħaġa li ma kienx qiegħed jagħmel fil-prattika, dan kien jammonta għal ksur tad-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 29 tar-Regolament 1580/2007, liema ksur ma setax jiġi ssanat billi tingħata interpretazzjoni li essenzjalment tmur kontra l-ispirtu tal-imsemmi regolament, jew billi jkun hemm ftehim bejn il-partijiet li jdur mad-dispożizzjonijiet tal-imsemmi regolament, għax

[8] Paġna 1035.
[9] Dok. TQPG2 a fol. 10
[10] Sottolinear ta' din il-Qorti.

> jekk isir hekk il-pajjiż ikun qiegħed jesponi ruħu għal sanzjonijiet li jistgħu jittieħdu fil-konfront tiegħu mill-Unjoni Ewropea. Għandu jiġi rilevat ukoll illi din il-materja tant ġiet meqjusa li hija ta' importanza millUnjoni Ewropea, li din ippromulgat regolamenti li huma direttament applikabbli fl-Istati Membri u ma ħallietx flessibbiltà fl-implimentazzjoni ta' dawn il-miżuri fis-sistema legali tagħhom. F'dan il-kuntest irid jiġi ppuntwalizzat li l-awtoritajiet governattivi dejjem idderiġew lit-TQPG sabiex tosserva d-dispożizzjonijiet tal-liġi Maltija u tal-liġi tal-Unjoni Ewropea, u lkorrispondenza li ġiet skambjata bejn il-partijiet kienet dejjem fis-sens li tTQPG kien ser jiġi megħjun biex ikompli jopera bil-kundizzjoni li jkun konformi mal-liġijiet tal-Unjoni Ewropea."

34. Ma ressaq xejn l-appellant quddiem din il-Qorti li b'xi mod jista' jinklinaha tiddipartixxi mill-konklużjonijiet tal-Ewwel Qorti. Anzi taqbel pjenament magħhom.

35. **Magħmula dawn il-kunsiderazzjonijiet din il-Qorti ssib l-ewwel aggravju manifestament frivolu u vessatorju u għalhekk qed tiċħdu.**

It-Tieni Aggravju.

36. Permezz tat-<u>tieni aggravju</u> l-appellant jattakka s-sentenza appellata billi jgħid li ma kkonsidratx il-korrispondenza skambjata fil-jiem ta' bejn is-17 ta' Settembru, 2012 u l-20 ta' Settembru, 2012 bħala ftehim. Skont l-appellant, dak l-iskambju ta' *email*s kien jammonta għal ftehim.

37. Il-korrispondenza tas-17 ta' Settembru, 2012 segwiet korrispondenza mibgħuta minn Christopher Ciantar indirizzata lil Peter Axisa fis-16 ta' Settembru, 2012 li taqra hekk:

> "*Agreement can be reached **if** you agree to these steps:*
>
> *1. You send in your application to form the new Cooperative and present a business plan to me. The new Cooperative must be completely distinct (in terms of logo, name, etc) from TQPG to differentiate completely from it.*
>
> *2. Once the new Coop is recognised and the business plan is approved, the waiver and creation of dept from TQPG to the Cooperative is endorsed by the creditors.*
>
> *3. On completion of (2), a minute confirming that TQPG is being wound up will be presented together with the completion of all the necessary forms to complete the winding up. Contemporaneously (and in exchange) the farmers bank drafts will be jointly delivered between you and MRRA to the individual recipients.*
>
> *4. A management agreement for use of the premises by the new Cooperative will be presented and signed.*
>
> *5. Written confirmation that NI and Taxes have been cleared will be confirmed by a declaration signed by a Financial official.*
>
> 6. *A letter will be delivered to you stating that consideration will be given to a request made by the new Coop for de minimis support in 2013 subject to necessary approvals.*
>
> *Kindly confirm or otherwise whether we may proceed*." [11]

38. Għal din il-korrispondenza Peter Axisa irrisponda fis-17 ta' Settembru, 2012:

> "*Re 1 we were going to call the new coop Ta' Qali Producers Coop (TQPC). Re logo it is not a problem to change it but this is going to cost us a lot of Money on stationary, labels, signs, etc and we certainly have no Money to do this*
>
> *Re 2 agreed, on condition that creditors all accept because they are now becoming impatient. I might need your help should one or two be weary about accepting.*
>
> *Re 3, 4, 5, 6 one assumes that all these are going to be carried out at the same time?*

[11] Paġna 179

I see no reason why we cannot conclude now.

I await your reaction."[12]

39. Fl-20 ta' Settembru Dr Ciantar irrisponda lil Peter Axisa bil-kliem "*Agree. Follow up with Justin please*."[13]

40. L-appellant jisħaq li filwaqt li l-atturi onoraw dak kollu rikjest minnhom, dawk l-obbligi tal-atturi li kienu jiddependu mill-koperazzjoni tal-appellati ma setgħux jitwettqu għaliex "l-istess intimati appellati naqsu milli jassumu l-obbligi tagħhom li kienu jagħmlu parti minn dan il-ftehim". Jgħid illi l-koperativa twaqqfet kif kien miftiehem filwaqt li TQPG ippreparat l-abbozz għall-istralċ li ntbagħat b'*email* tal-20 ta' Frar 2012. Jgħid li l-konvenuti baqgħu qatt ma wieġbu għal dik l-*email* "u għalhekk naqsu mill-obbligu tagħhom skont il-ftehim bejn il-partijiet." Ikompli jgħid li "Kien minħabba dan in-nuqqas gravi li l-affarijiet baqgħu mhux konklużi". Jgħid li għalkemm min-naħa tal-awtoritajiet ħallsu lill-bdiewa skont dak miftiehem, imbagħad "naqsu milli jkomplu jonoraw l-obbligi l-oħra". Jirreferi għal dawk li huwa jsejjaħ bħala obbligi numri 3, 4, 5 u 6. Jgħid li dawn l-obbligi kienu "jispettaw l-approvazzjoni tal-awtoritajiet intimati appellati, liema approvazzjoni baqgħet ma waslet qatt". Jinsisti li kien dan in-nuqqas ir-raġuni ewlenija għaliex ma saritx l-implimentazzjoni tagħhom kif miftiehem. Jgħid li dak l-iskambju ta' *email*s kien ġie

---

[12] Paġna 178.

[13] *ibid.*

rikonoxxut bħala ftehim anke mill-Prim Ministru ta' dak iż-żmien. Jagħlaq dan l-aggravju billi jissottometti li r-riżultat aħħari ta' dak il-ftehim kellu jkun il-proċess ta' stralċ ta' TQPG, liema proċess, skont l-appellant, ma seħħx, tort tal-konvenuti.

41. L-appellati jilqgħu għal dan it-tieni aggravju billi jsostnu li, kif iddeċidiet l-Ewwel Qorti, iż-żewġ *email*s in kwistjoni ma jikkostitwixxux ftehim. Jiċċitaw dak li xhed Dr Justin Zahra dwar dawn iż-żewġ *email*s. Dr Zahra kien spjega li l-*email*s in kwistjoni kienu skambju dwar il-kundizzjonijiet li kellhom jiġu nseriti fi ftehim li kellu eventwalment jiġi ffirmat, tant illi n-negozjati kienu waslu sas-seba' (7) reviżjoni ta' l-abbozz tal-ftehim, li però baqa' qatt ma ġie ffirmat. L-appellati jirreferu wkoll għax-xhieda tal-konsulent legali tal-appellant, il-Prokuratur Legali Quentin Tanti, fejn xhed li d-diskussjonijiet kellhom iwasslu li eventwalment jiġi ffirmat ftehim u li saħansitra l-istess xhud ippreżenta abbozzi ta' dan il-ftehim.

42. Iżidu jgħidu l-appellati, illi anke li kieku għas-saħħa tal-argument biss, kellu jitqies li l-iskambju tal-*email*s seta' jwassal għall-ftehim, qari tal-kontenut tagħhom juri li ftehim ma kienx għadu ntlaħaq għaliex Peter Axisa ma kienx qabel ma' dak li Dr Ciantar kien ippropona. In sostenn, jirreferu għall-*email* tas-17 ta' Settembru, 2012 mibgħuta minn Peter Axisa b'risposta għal *email* ta' Dr Ciantar li fiha Axisa jgħid li m'għandux

flus sabiex jattwa dak indikat bħala l-ewwel punt. Dwar it-tieni punt jgħid li kien jaqbel però tali qbil kien kundizzjonat, u dwar punti 3 sa 6 Axisa staqsa jekk dawn kienux ser isiru kollha fl-istess waqt. Jgħidu li kemm verament ma kienx intlaħaq ftehim joħroġ ukoll mill-fatt li Axisa jagħlaq l-*email* tiegħu billi jgħid: "I await your reaction".

43. L-appellati jsemmu illi kollox kien jiddependi fuq li titwaqqaf koperattiva li tassumi d-dejn kollu li kellha TQPG. Il-koperattiva qatt ma twaqqfet.

Ikkunsidrat illi:

44. Fit-22 premessa tar-rikors promotur l-atturi ddikjaraw illi TQPG onorat dak li ssejjaħ ftehim "billi waqqfet it-Ta' Qali Producers Cooperative (TQPC) li assumiet id-djun ta' TQPG". L-atturi sejsu l-pretensjoni tagħhom għad-danni fuq il-pretest li TQPG onorat l-obbligi tagħha filwaqt li l-konvenuti kisruhom.

45. Rilevanti dak li qieset l-Ewwel Qorti fis-sentenza parzjali tagħha tat-8 ta' Frar, 2016 li minnha ma sar l-ebda appell:

> "Illi jirriżulta li, tabilħaqq, huwa minnu dak li ġie eċċepit mill-konvenuti, li la Ta' Qali Producers Group u lanqas Ta' Qali Producers Coop Ltd. mhuma regolarment irreġistrati mal-awtoritajiet kompetenti skont il-liġi partikolari li tirregolahom, almenu mhux fil-mument tal-ftuħ ta' din il-kawża u matul is-smigħ tagħha sal-lum.

(…)

Il-Bord tal-Koperattivi approva l-applikazzjoni għar-reġistrazzjoni ta' Ta' Qali Producers Coop Ltd. (TQPC) b'effett mid-29 ta' Jannar, 2013 bin-numru tar-registrazzjoni 114 (fol. 191, 192). B'*email* tat-30 ta' Jannar, 2013, l-Administrative Manager ta' The Cooperatives Board kiteb lil Axisa u "in the light of the recent developments and the subsequent approval of the Ta' Qali Producers Corp. Ltd", talbu iktar dokumentazzjoni. (fol. 230).

B'ittra tal-21 ta' Frar, 2014 is-Segretarja tal-Bord tal-Koperattivi infurmat lil Peter Axisa li r-reġistrazzjoni ta' TQPC qatt ma kienet ġiet iffinalizzata minħabba li ma osservatx il-kundizzjonijiet imposti u għalhekk il-koperattiva ma setgħetx tiġi reġistrata (fol. 193). Mistoqsi min hu l-bord eżekuttiv ta' Ta' Qali Producer Coop, Michael Axisa wieġeb "peress li qatt ma ltaqa' l-bord il-ġdid, il-koperattiva as such qatt ma ltaqgħet, allura m'hemmx kumitat as such" (a fol. 71).

Ġiet esebita special resolution tal-membri tal-Bord tat-TQPG (fol. 184) mhux iffirmata. Ma hemm l-ebda evidenza fil-proċess li ġie redatt xi statut tat-TQPC u aktarx li dan qatt ma nkiteb. Skont it-Tieni Skeda tal-Kodiċi Ċivili, "assoċjazzjoni ta' persuni jew l-approprjazzjoni ta' beni għal għan li ma jkunx bil-forma bil-miktub mhumiex rikonoxxuti għall-finijiet ta' din l-Iskeda". (Regolament 13 (3)). Konsegwentement it-tielet eċċezzjoni sejra tiġi milqugħa."

46. **Artikolu 960 tal-Kodiċi Ċivili** jiddefinixxi kuntratt bħala "*konvenzjoni jew ftehim bejn tnejn min-nies jew iżjed, illi bih tiġi magħmula, regolata, jew maħlula obbligazzjoni*".

47. Kuntratt ikun jiswa kemm-il darba jkunu sodisfatti r-rekwiżiti essenzjali u ċjoè li l-partijiet ikunu kapaċi jikkuntrattaw; li jkun hemm il-kunsens ta' dak illi jobbliga ruħu; li l-oġġett tal-kuntratt tkun ħaġa żgura; u finalment il-kawża tal-obbligazzjoni tkun waħda leċita.[14] Ingħad fis-sentenza **Alfred Scicluna noe v. Citadel Insurance p.l.c.** deċiża mill-

[14] Ara **Artikolu 966 tal-Kapitolu 16**.

Qorti tal-Appell (sede Superjuri) fis-27 ta' Ġunju 2008 li "*Jekk xi wahda minn dawn ir-rekwiziti essenzjali tkun nieqsa dak il-kuntratt ghandu jigi kunsidrat "**null**"*[15] *ab initio u hadd ma jista' jippretendi xi drittijiet emanenti mill-istess kuntratt*."

48. In tema legali ssir referenza għall-prinċipju invokat mill-appellati, *inadimplenti non est adimplendum*. Ir-rekwiżiti ta' eċċezzjoni msejsa fuq tali prinċipju huma s-segwenti: (i) l-inadempjenza tal-attur li tolqot xi obbligazzjoni tiegħu trid tkun parti integrali mill-ftehim; (ii) l-inadempjenza trid tkun verament imputabbli lill-attur; u (iii) irid ikun hemm proporzjonalità bejn l-inadempjenza tal-partijiet u ċioè li n-nuqqas tal-attur relattivament għall-prestazzjonijiet li huwa jesiġi mill-konvenut tkun ta' ċerta gravità (ara **Joseph Demicoli et noe v. Angelic Mifsud *pro et noe*** - Appell Inferjuri - 12 ta' Frar, 2016).

49. Meta jkun hemm rabta bejn żewġ obbligazzjonijiet imnissla mill-istess rapport sinallagmatiku, tista' tingħata l-eċċezzjoni *inadempleti non est adimplendum*. Kif ingħad fis-sentenza ta' din il-Qorti (sede Inferjuri) tal-20 ta' Ottubru, 2003, fil-kawża fl-ismijiet **Engineering Services Limited et v. Reuters Malta Limited**:

> "...hu pacifikament akkolt illi tali eccezzjoni "tista' tigi sollevata b'mod generali relativament ghall-kuntratti sinallagmatici jew korrispettivi kollha, u mhux biss fejn il-ligi tipprovdi ghaliha specifikatament, u b'barra minn dan l-eccezzjoni tista' tigi sollevata anke indipendentent

[15] Enfasi tal-Qorti tal-Appell.

> mid-dritt tar-rizoluzzjoni tal-kuntratt bis-sahha tal-patt kommissorju tacitu" – "**<u>Carmelo Cremona –vs- Victor Angilieri</u>**", Prim'Awla, Qorti Civili, per Imhallef Maurice Caruana Curran, 11 ta' Ottubru 1966. L-eccezzjoni hi ghalhekk mahsuba biex takkorda rimedju lil dak li jkun kontra r-riskju ta' l-inadempiment da parte ta' dak haddiehor li mieghu kkuntrattat. F'dan is-sens hi orjentata l-gurisprudenza taghna.
>
> Gwida apprezzevoli ghall-insenjamenti kontenuti fiha hi s-sentenza tal-Qorti ta' l-Appell Kummercjali tat-12 ta' Marzu 1965 fil-kawza fl-ismijiet "**<u>Emmanuele Aquilina – vs- Salvatore Aqilina et</u>**". Fiha jinghad illi "din l-eccezzjoni hi poter moghti lil kontraenti li bih, fil-konkorrenza ta' certi cirkostanzi, hu jista' jastjeni ruhu milli jadempixxi l-prestazzjoni tieghu. B'dik l-eccezzjoni hu jipparalizza l-azzjoni avversarja in kwantu li, minhabba fiha, l-attur li ma jkunx hu stess ezegwixxa l-obbligazzjoni tieghu, ma jkunx jista' jottjeni l-adempiment tal-kontroprestazzjoni u jkollu jissubixxi dik is-sitwazzjoni"."

50. Dwar dan l-iskambju ta' *email*s qalet hekk l-Ewwel Qorti fis-sentenza appellata:

> "L-atturi għamlu wkoll riferiment għall-*email*s tas-16 u s-17 ta' Settembru, 2012, fejn Dr Chris Ciantar esprima s-sentiment tal-awtoritajiet governattivi billi kiteb: "Peter, agreement can be reached if you agree to these steps ...". Huwa ċar li dan il-kliem ma kellux jiġi interpretat li l-awtoritajiet governattivi kienu qegħdin jikkommettu ruħhom mal-atturi, iżda kienu qegħdin biss jesprimu l-fehma tagħhom dwar x'seta' jikkostitwixxi l-bażi tal-ftehim, f'każ li t-TQPG taqbel li timxi mar-road map proposta."

51. Ladarba l-aggravju tal-appellant hu msejjes fuq il-pretensjoni li l-atturi onoraw l-obbligi tagħhom fuq il-ftehim pretiż filwaqt li l-konvenuti kisru l-obbligi kontrattwali tagħhom; u ġialadarba qed jirriżulta illi, ftehim jew mhux, TQPG naqset milli tonora dak li skontha kien l-obbligu tagħha, kwalunkwe kunsiderazzjoni oħra tkun superfluwa u inutili. L-appellant jimputa in-nuqqas ta' TQPG fuq il-konvenuti però ma ressaq l-ebda prova in sostenn. Anzi jirriżulta l-kuntrarju, li kien minħabba n-nuqqasijiet da parti tal-appellanti li l-koperattiva ma ġietx reġistrata.

52. **Tqis għalhekk infondat it-tieni aggravju tal-appellant, u qed tiċħdu.**

It-Tielet Aggravju

53. Permezz tat-tielet aggravju l-appellant jattakka s-sentenza appellata billi jsostni li l-Ewwel Qorti naqset milli tieħu in konsiderazzjoni li TQPG inqabdet f'sitwazzjoni prekarja bejn l-amministrazzjoni governattiva u l-Gvern Ċentrali fi żmien meta Malta ssieħbet fl-Unjoni Ewropea. Jirreferi għall-kontro eżami ta' Justin Zahra li seħħ fis-seduta tat-18 ta' Jannar, 2019 li esprima l-opinjoni li minħabba ċ-ċokon tal-ekonomija ta' pajjiżna t-tħaddim ta' *Producers Organisations* kien problematiku. L-appellant jirreferi għall-affidavit ta' Dr Lawrence Gonzi, Prim Ministru fiż-żmien in kwistjon, u jgħid li tali xhieda turi dissonanza bejn l-amministrazzjoni governativa u l-politika tal-gvern ċentrali. Jilmenta l-appellant illi kien ġie mgħarraf li TQPG ġiet aċċettata bħala Organizzazzjoni tal-Produtturi disat ijiem biss qabel skada t-terminu ta' sena li fih ġiet rikonoxxuta b'mod retroattiv. Jilmenta wkoll minn burokrazija da parti tal-konvenuti li fixklu l-*operational programm* sabiex TQPG tiġi aċċettata bħala Organizzazzjoni tal-Produtturi.

54. L-appellati jilqgħu għal dan it-tielet aggravju billi jisħqu illi, kuntrarjament għal dak allegat mill-appellant, l-awtoritajiet dejjem taw appoġġ lill-atturi kif ġie anke rikonoxxut mill-Ewwel Qorti. Jisħqu l-appellanti illi l-fatt li TQPG ma rnexxitx ma jista' bl-ebda mod jiġi mputat lill-appellati; imma huwa riżultat tan-nuqqas ta' osservanza tar-Regolamenti da parti tal-atturi. Jinsistu illi l-allegazzjonijet tal-appellant ma jsibu l-ebda riskontru in atti.

Ikkunsidrat illi:

55. F'dan ir-rigward tajjeb jingħad li bħala prinċipju ġenerali hija norma tad-dritt probatorju inkorporata f'**Artikolu 562 tal-Kapitolu 12** li "*l-obbligu tal-prova ta' fatt imiss dejjem lil min jallegah*." Kif ġie dikjarat fis-sentenza ta' din il-Qorti, sede Inferjuri, fl-ismijiet **Joseph Zammit v. Joseph Hili,** mogħtija fis-27 ta' Ġunju 1953 "*ma hux dubitat li r-regola generali hi l-"onus probandi" hu fuq min jafferma fatt u mhux fuq min jinnegah - "ei incumbit probatio qui dicit, non ei qui negat"*."

56. Il-kawża odjerna ġiet imsejsa fuq il-pretensjoni ewlenija inkorporata fit-tielet talba attriċi li l-konvenuti "bl-aġir doluż u/jew negliġenti tagħhom ma komplewx jonoraw dan il-ftehim milħuq bi preġudizzju serju għad-drittijiet u l-interessi tar-rikorrenti jew min minnhom."

57. Bħall-Ewwel Qorti qabilha, din il-Qorti wkoll ikkonkludiet li l-ftehim pretiż mill-appellant ma kien qatt eżista. L-azzjoni attriċi kienet tistrieħ kollha kemm hi fuq tali pretensjoni. Nieqes il-ftehim allegat mill-appellant, dan l-aggravju ma hu tal-ebda siwi.

58. **Għalhekk tiċħad ukoll it-tielet aggravju tal-appellant**.

Deċiżjoni.

Għaldaqstant, għar-raġunijiet fuq imsemmija, din il-Qorti qiegħda **tiċħad** l-appell tal-attur appellant Peter Axisa tas-7 ta' Ottubru, 2019 u tikkonferma s-sentenza finali tal-Qorti Ċivili, Prim' Awla, tas-16 ta' Settembru, 2019.

Bl-ispejjeż ta' dan l-appell jinġarru mill-attur appellant.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Robert G. Mangion Imħallef	Grazio Mercieca Imħallef

Deputat Reġistratur
da